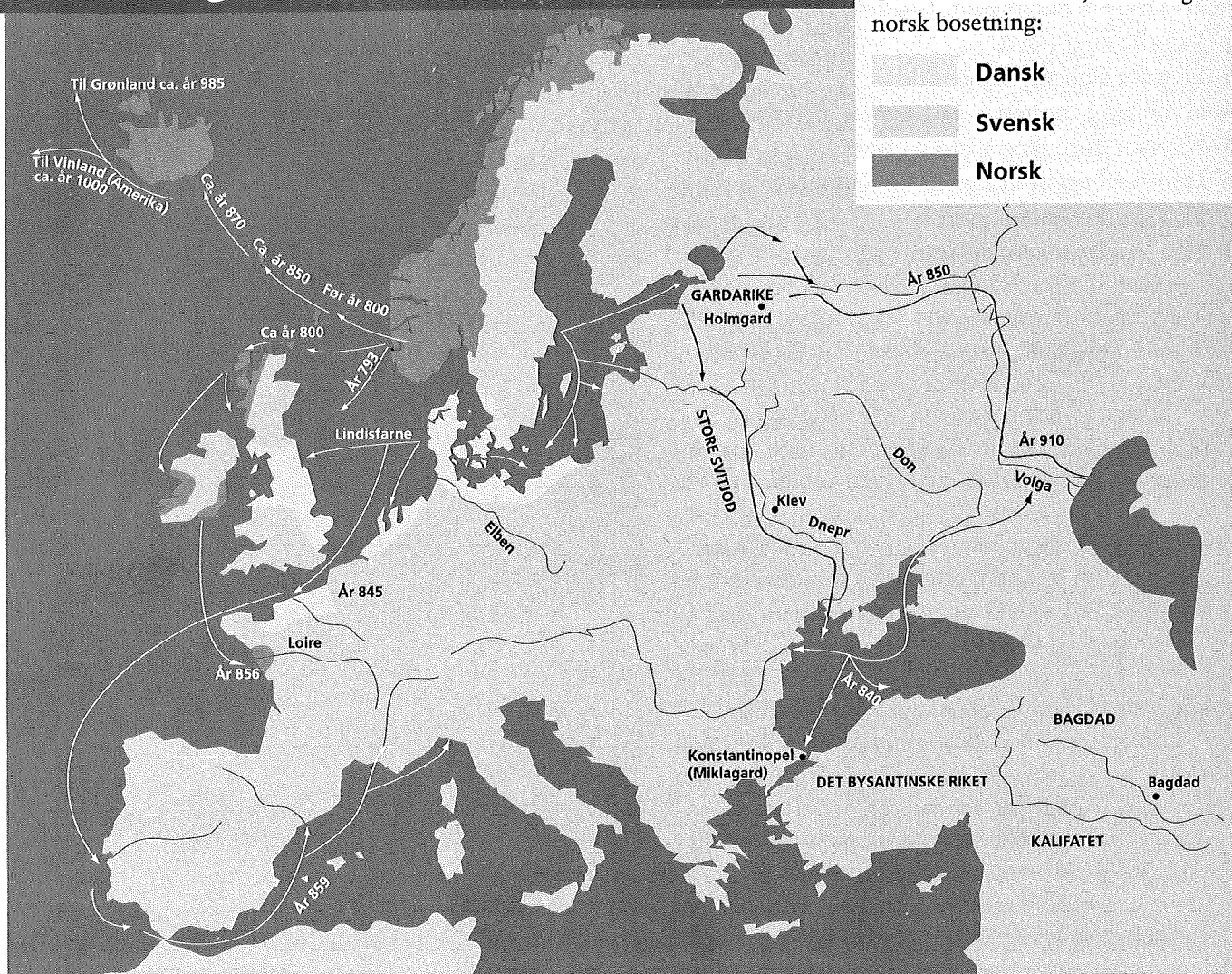

11 Noen glimt fra Norges historie

Vikingtoktene

Områder med dansk, svensk og norsk bosetting:

- Dansk
- Svensk
- Norsk

Vikingene
badde ikke
born på
hjelmen.

For tusen år siden

Spør 25

Vikingtida kaller vi perioden fra litt før 800 til omtrent 1050 etter Kristus. Vikingene var innbyggere i de nordiske landene Danmark, Sverige og Norge. De hadde lette, raske skip som de brukte til å frakte varer både langs Europas kyster og langs de russiske elvene. Skipene var også gode nok til å seile over åpent hav.

Hvem kan seile?

Hvem kan seile foruten vind?
Hvem kan ro uten årer?
Hvem kan skilles fra vennen sin
uten å felle tårer?

Jeg kan seile foruten vind.
Jeg kan ro uten årer.
Men ei skilles fra vennen min
uten å felle tårer.

foruten – uten
ei – ikke

(Folkevis)

Men vikingene drev ikke bare med å kjøpe og selge varer. Mer kjent er de nok på grunn av sin brutalitet. De dro til mange land i Europa, der de plyndret og stjal både i kirker og klostre. De drepte folk som kom i veien for dem, og de tok fanger som de kunne selge som slaver. Men vikingene kom også i kontakt med andre folk og kulturer. De brakte med seg både varer og kunnskaper hjem. I utlandet fikk de også kontakt med den kristne religionen. To av kongene som var blitt kristne i utlandet, var Olav Tryggvason og Olav den hellige. De bestemte seg for at Norge skulle bli et kristent land, og de tvang befolkningen til å ta imot den nye religionen. Det var ikke bare religiøse grunner til dette. I den gamle religionen hadde lokale stormenn mye makt, og den makten ønsket kongene å svekke.

Etter hvert ble den norske kirken en del av den romersk-katolske kirken under paven i Roma, men mye av den gamle troen levde likevel videre. Feiringen av jul og påske og andre kristne seremonier ble blandet sammen med de gamle religiøse skikkene, og slik overlevde en del gamle tradisjoner.

åre   ror   mast   seil   kjøl

Vikingene hadde lette, elegante skip. Skipene hadde høye master og brede seil og en kraftig kjøl.

Spørsmål

Olav Tryggvason var flink i all slags sport. Her går han på årene mens mennene ror.

- 1 Når levde vikingene?
- 2 Hvor levde de?
- 3 Hva brukte de skipene sine til?
- 4 Hva er vikingene mest kjent for?
- 5 Hva skjedde med Olav Tryggvason og Olav den hellige?
- 6 Hvilken fordel var det for kongene at Norge ble et kristent land?

Spor 27

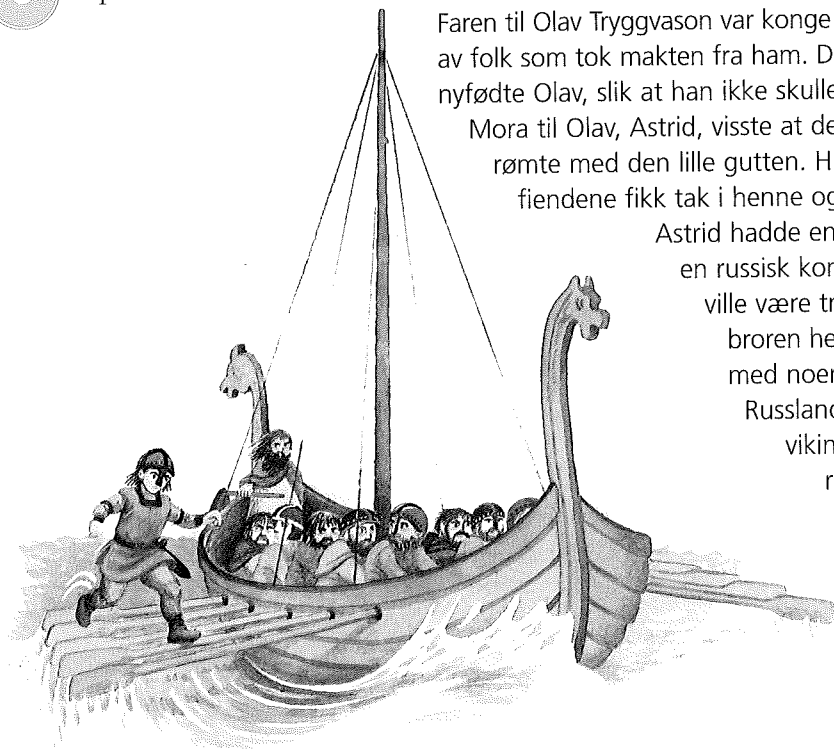
Olav Tryggvason

Faren til Olav Tryggvason var konge et sted på Østlandet, men han ble drept av folk som tok makten fra ham. De som drepte faren, ville også drepe den nyfødte Olav, slik at han ikke skulle bli konge etter faren sin.

Mora til Olav, Astrid, visste at de ville drepe sønnen hennes, så hun rømte med den lille gutten. Hun klarte å komme til Sverige uten at fiendene fikk tak i henne og gutten, og der bodde de i et par år.

Astrid hadde en bror som het Sigurd. Han arbeidet hos en russisk konge, kong Valdemar. Hun fant ut at det ville være tryggest for henne og Olav å dra til broren hennes i Russland. Hun reiste sammen med noen handelsmenn over sjøen fra Sverige til Russland. Men på veien ble de overfalt av vikinger. Vikingene tok alle varene og rikdommene de hadde med seg, og drepte noen av mennene. Olav og mora kom bort fra hverandre, og de ble senere solgt som slaver. Olav kom til Estland som slave hos en rik bonde, og der fikk han det ganske bra.

En dag kom onkelen til Olav, Sigurd, til Estland. På torget så han en lyshåret gutt som han syntes det var noe kjent med. Han snakket til ham og fikk vite at gutten het Olav Tryggvason og var sønn til Astrid. Da skjønnte Sigurd at gutten var hans egen nevø. Sigurd gikk til mannen som eide Olav, og kjøpte ham fri. Etterpå tok han gutten med seg til kong Valdemar i Russland. Da var Olav blitt ni år gammel. Han vokste opp hos kongen og fikk etter hvert en høy stilling i hæren hans. Han var, ifølge tradisjonen, pen, stor og sterk og dyktig i all slags idrett.

Andre menn hos kongen ble sjalu fordi en fremmed ung mann fikk en så høy stilling og var så populær hos kongen. De begynte å baksnakke Olav og sa at han kunne bli farlig for kongen. De sa også at Olav var bedre venner med dronningen enn han burde være. Olav merket at kongen ble uvennlig og kjølig, og han skjønnte det var på tide å dra derfra. Da var han blitt 18 år gammel.

Han fikk med seg et eget skip og dro på vikingferd til England, Irland og Skottland. Han sloss og plyndret og stjal, og etter hvert samlet han seg store rikdommer. Han fikk også høre om kristendommen og ble interessert i denne troen. Mens han var i England, ble han døpt. Da han senere kom tilbake til Norge og ble konge der, hadde han med seg noen engelske prester og begynte å innføre kristendommen i landet.

Olav Tryggvason var konge i Norge fra 995 til 1000.

Union med Danmark (1380–1814)

På slutten av 1300-tallet fikk Danmark og Norge felles konge. Det var starten på en union som varte i over 400 år, helt til 1814. Norge hadde liten makt i unionen. Kongene var alltid danske, og de fleste bestemmelsene ble tatt i København. Under unionen med Danmark forsvant det norske skriftspråket. De fleste nordmenn snakket fremdeles sin egen norske dialekt. Men de som kunne skrive, skrev på dansk.

Da unionen ble oppløst i 1814, håpet mange at Norge skulle bli et fritt land. 112 sentrale menn i det norske samfunnet samlet seg på Eidsvoll ved Mjøsa. De satte i gang arbeidet med å lage en egen konstitusjon for landet. Den 17. mai var den ferdig, og Norge fikk sin egen konstitusjon, Grunnloven. Grunnloven bygde på den franske og den amerikanske konstitusjonen og var meget demokratisk i forhold til det som var vanlig på den tida. Men Norge ble ikke selvstendig i 1814 likevel. I stedet kom landet inn i en ny union, denne gangen med Sverige.

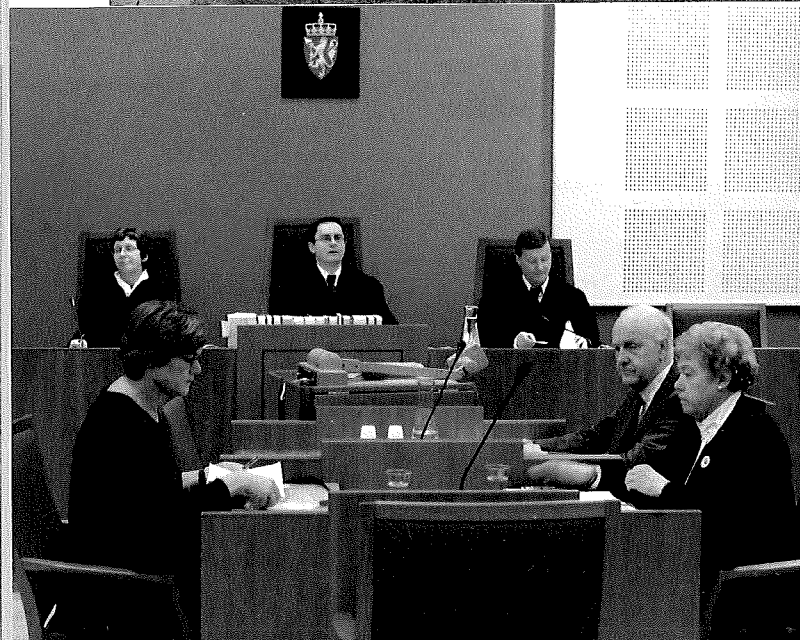
Grunnloven var ferdig 17. mai 1814. Derfor feirer vi Norges nasjonaldag på denne dato.

Union med Sverige (1814–1905)

På begynnelsen av 1800-tallet var det krig i Europa. Danmark-Norge støttet Frankrike og keiseren der, Napoleon. Sverige støttet derimot Napoleons motstandere; Russland, Preussen og England. Napoleon tapte krigen, og Danmark-Norge hadde altså valgt feil side. Etter krigen samlet de andre stormaktene seg i Kiel i Nord-Tyskland til en konferanse. Der ble det blant annet bestemt at Sverige skulle overta Norge fra Danmark. Det skjedde i 1814. Etter en kort krig med Sverige aksepterte Norge den nye unionen.

Domstolene dommer. De er uavhengige av Storting og regjering.

Kongen har ikke noen makt lenger, men han har likevel en symbolsk funksjon. Her legger han fram regjeringens planer for Stortinget under trontalen.

I unionen med Sverige hadde Norge ganske stor selvstendighet. Landet fikk beholde Grunnloven og fikk også beholde sin egen nasjonalforsamling, Stortinget. Det norske folket bestemte ved valg hvem som skulle sitte på Stortinget. Ifølge Grunnloven skulle makten deles mellom tre parter: 1: Stortinget, 2: Kongen (og regjeringen) og 3: Domstolene. Stortinget skulle velges av folket, og det laget lovene. Kongen eller hans regjering skulle sørge for den praktiske politikken. Domstolene skulle dømme. I 1884 bestemte Stortinget at det skulle være *parlamentarisme* i Norge. Da kunne flertallet på Stortinget kaste en regjering hvis de ville, og en ny regjering skulle også godkjennes av Stortinget. På den måten økte Stortingets makt, og kongen mistet mye av *sin* makt. Unionen mellom Sverige og Norge varte til 1905. Da ble Norge et selvstendig land igjen og fikk sin egen konge.

Norsk språk

De fleste som kunne skrive, skrev dansk også mens Norge var i union med Sverige. Men det var mange som begynte å arbeide for at Norge skulle få sitt eget skriftspråk. Norsk og dansk er nokså like språk, og noen begynte å skrive norsk på den måten at de puttet ord og former fra de norske dialektene inn i det danske skriftspråket. Denne utviklingen fortsatte, og vi fikk etter hvert et eget norsk skriftspråk som var ulikt dansk. Det språket kaller vi nå *bokmål*.

En annen måte å få et norsk skriftspråk på var å lage et skriftspråk ut fra dialektene som nordmenn snakket. Det gjorde *Ivar Aasen*. Han dro rundt i landet og skrev ned hvordan folk snakket. Da han hadde samlet inn mange dialekter, systematiserte han språket. Det språket han laget, kaller vi nå *nynorsk*. På den måten har vi fått to norske skriftspråk som er nokså like.

Norge i krig (1940–45)

17. mai 1940

I dag står flaggstangen naken blant Eidsvolls grønnende trær. Men nettopp i denne timen vet vi hva frihet er.

(...)

Av Nordahl Grieg (skrevet etter at tyskerne hadde angrepet Norge)

I 1939 brøt den andre verdenskrigen ut. Da hadde det vært fred her i landet siden 1814. Men 9. april 1940 angrep tyskerne, og i løpet av kort tid ble Norge erobret. Kongen og regjeringen flyktet til London for å fortsette motstanden derfra. Også andre nordmenn flyktet til utlandet, og noen av dem gikk aktivt inn i krigen fra andre land.

Norges viktigste bidrag under krigen var skip. Da krigen startet, hadde Norge en stor handelsflåte. Alle disse skipene ble nå organisert av den norske regjeringen i London, og de fraktet nødvendige varer til de landene som var i kamp mot Tyskland. Halvparten av skipene ble ødelagt av tyske bomber og torpedoer, og omtrent 4000 sjøfolk ble drept.

Hjemme i Norge var det ikke så mye militær motstand. Det var imidlertid en del sabotasjeaksjoner, og det foregikk mye illegalt arbeid for å hjelpe folk å flykte og for å spre informasjon som ikke var sensurert av nazistene. Mange av dem som motarbeidet nazistene, ble arrestert. I alt var det omtrent 40 000 politiske fanger i løpet av krigen. Mange ble sendt til fangeleirer i Tyskland. Blant dem som døde der, var 700 norske jøder. Bare 15 norske jøder overlevde fangeleirene. Alt i alt døde omtrent 10 000 nordmenn som følge av krigen.

Matkø på Youngstorget i Oslo høsten 1941.

Etter krigen ble omtrent 50 000 nordmenn funnet skyldig i landssvik. De fleste ble dømt fordi de hadde vært medlemmer av det nasjonalsosialistiske partiet Nasjonal Samling. 25 personer ble henrettet på grunn av alvorlige krigsforbrytelser. Mange fikk fengselsstraff eller bøter, men etter hvert ble straffene mildere, og etter 3 år ble det gitt amnesti til dem som var dømt.

I 1944 brente de tyske soldatene ned mesteparten av bebyggelsen i Finnmark. De ønsket å gjøre det vanskeligere for de sovjetiske soldatene som kjempet for å frigjøre området. Bildet er fra Gamsvik.

Fakta

Etter krigen ønsket Norge å være nøytralt i stormaktspolitikken. Folk håpet at FN kunne sikre freden. Men det tok ikke lang tid før norske politikere valgte å samarbeide med de vestlige landene. Norge tok imot Marshall-hjelp fra USA, og i 1949 ble landet medlem av NATO.

FN (De forente nasjoner – United Nations [UN])

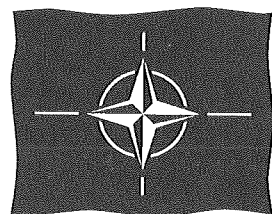
Arbeidet med denne organisasjonen startet allerede under den andre verdenskrigen. Det ble planlagt en internasjonal organisasjon som skulle arbeide for å sikre freden i verden etter at krigen var slutt. Kina, Sovjetunionen, Storbritannia og USA laget planene, og i 1945 ble FN dannet. Norge har vært medlem siden starten i 1945 og har vært svært engasjert i FNs arbeid.

FN-flagg

NATO (North Atlantic Treaty Organization)

NATO ble opprettet som en forsvarsorganisasjon i 1949. Landene som var med, var Belgia, Canada, Danmark, Frankrike, Island, Italia, Luxembourg, Nederland, Norge, Portugal, Storbritannia og USA. Senere er Hellas, Tyrkia, Tyskland og Spania kommet med. Nå har også NATO avtaler med mange av landene i det østlige Europa, og Polen, Tsjekkia og Ungarn ble medlemmer i 1999.

NATO-flagg

Norge i nyere tid

Etter krigen skulle landet bygges opp igjen. Det var stor boligmangel og lite av de fleste varer. Men optimismen var stor. Det hadde vært godt samhold mellom de fleste nordmenn under krigen, og dette gode

samholdet fortsatte etterpå. De første månedene etter krigen var regjeringen sammensatt av folk fra *alle* de politiske partiene. Partiene laget felles program som landet skulle styres etter. Klasseforskjellene var blitt mindre, og i arbeidslivet var arbeidere og arbeidsgivere enige om å unngå alle konflikter som streik og lockout. Samarbeid og solidaritet var viktig.

Staten hadde en sentral rolle og regulerte økonomi og forbruk strengt, og i løpet av få år var landet kommet på fote.

Årene etter krigen var en periode med mye aktivitet og utvikling. Industriproduksjonen økte, og det gjorde også eksporten. Norges handelsflåte var blitt kraftig redusert under krigen. Etter krigen ble den bygd opp igjen, og Norge hadde snart en av de største handelsflåtene i verden.

Arbeidsledigheten ble borte, og fattigdommen ble kraftig redusert. De fleste innbyggerne fikk en bedre livssituasjon. Du har lest i kapittel 2 hvordan drabantbyene vokste opp på 1950-tallet, og en stadig større del av befolkningen fikk egen bolig med både vaskemaskin og kjøleskap.

Økonomien i landet var relativt god på 1950- og 1960-tallet, og det var fremdeles stor enighet om at staten skulle ha en sentral

rolle. Det ble innført mange reformer som skulle skape et bedre liv for alle. Arbeidstida ble kortere, og feriene lengre. I 1967 ble det innført en *folketrygd* (se mer side 118) som skulle sikre alle borgerne et trygt liv.

Valgplakat fra 1945

På 1970- og 1980-tallet forandret forholdene seg. Det gikk dårligere for industrien og skipsfarten, og arbeidsløsheten økte igjen. Norge fikk likevel mindre problemer enn mange andre land. Grunnen til det var at det ble funnet olje utenfor norskekysten (se side 108). Velferdsstaten fortsatte derfor å vokse en stund til. I 1973 ble for eksempel pensjonsalderen satt ned fra 70 til 67 år.

Men etter hvert har det skjedd endringer i det norske samfunnet. Staten regulerer ikke lenger økonomien i like stor grad, og markedsøkonomien har fått mer plass. Det er blitt flere rike mennesker, men også flere som faller utenfor. Forskjellene mellom de rikeste og fattigste har økt igjen i de siste årene, og denne utviklingen ser foreløpig ut til å fortsette.

Noen er redde for at velferdsstaten blir svekket. Her er det demonstrasjon for å beholde lokale sykebus.

Nyttige ord

En **union** er en sammenslutning mellom to eller flere land. Landene i en union kan ha mer eller mindre selvstendighet.

Grunnloven er den loven som sier hvilke prinsipper landet skal styres etter.

Selvstendighet vil si at man kan bestemme selv og ikke er avhengig av andre.

Et **demokratisk** system, eller **et demokrati**, er et system der folk har mye makt og innflytelse. Gjennom valg bestemmer folk hvem som skal styre.

Parlamentarisme er et system der flertallet i nasjonalforsamlingen, eller **parlamentet**, bestemmer hvem som skal danne regjering.

En **nasjonalforsamling** gir lover og er valgt av befolkningen i landet. I Norge har nasjonalforsamlingen fått navnet **Stortinget**.

Regjeringen har ansvar for den praktiske politikken. Den ledes av en **statsminister**. Her i landet bestemmer flertallet på Stortinget hvem som skal danne regjering.

Nazisme eller nasjonalsosialisme var en ideologi og en politikk som vokste fram i Tyskland i 1920-årene. Man mente at den germanske rasen sto over andre raser, og det var viktig å holde rasen ren og hindre oppblanding med andre raser. Særlig ble jøder, sigøynere og homofile utsatt for overgrep. Bevegelsen var antidemokratisk, og makten var samlet hos lederen – føreren.

En **velferdsstat** er en stat der de offentlige myndighetene har ansvar for at innbyggerne får det de trenger.

Markedsøkonomi er et økonomisk system der varer og priser reguleres av tilbud og etterspørsel.

- 1 Hvordan var situasjonen her i landet like etter krigen?
- 2 Hvem regjerte i landet?
- 3 Hvilken rolle spilte staten i etterkrigstida?
- 4 Hvordan var situasjonen på arbeidsmarkedet?
- 5 Hvilke endringer skjedde i mange menneskers daglige liv?
- 6 Hva endret seg på 1970- og 1980-tallet?
- 7 Hva har skjedd i de siste årene?

Den private rikdommen øker, og mange nordmenn bygger kostbare og luksuriøse hytter.

Spor 28

Statfjord A-plattformen

På midten av 1960-tallet begynte Norge å lete etter olje i Nordsjøen. Landet hadde verken økonomi eller nok erfaring til å gjøre dette alene. Derfor ble utenlandske oljeselskaper bedt om å delta. I begynnelsen så det ganske mørkt ut. I løpet av fire år boret selskapene over 30 dype hull uten å finne noe. Til slutt ga alle opp, unntatt det amerikanske selskapet Phillips Petroleum. De ville bore et siste hull før de også pakket sammen. Høsten 1969 hendte det! Midt i Nordsjøen, på et område som nå heter Ekofisk, traff de på et oljefelt. Det store oljeeventyret kunne begynne.

Norge ønsket fra første stund å få kontroll over oljevirkomheten. Staten opprettet et eget oljeselskap, Statoil, og i tillegg kjøpte staten aksjer i andre selskaper, som Norsk Hydro og Saga Petroleum. Regjeringen bestemte også at utenlandske selskaper måtte søke om tillatelse eller *konsesjon* fra staten før de kunne lete etter olje i norsk område.

I dag er det bare Saudi-Arabia som eksporterer mer olje enn Norge gjør. Oljeeksporten utgjør over 1/3 av all eksport

til utlandet og betyr mye for norsk økonomi. I 2004 var oljeinntektene på mer enn 200 milliarder kroner.

I 1995 bestemte Stortinget seg for å opprette et *oljefond*. I dette fondet blir en del av oljeinntektene plassert, og fondet vokser for hvert år. Pengene vil man bruke i framtida når det ikke lenger er så mye olje og gass i havet, og inntektene derfor blir mindre.

Bjørg Pedersen, oljearbeider

Intervjuer: Bjørg Pedersen, du arbeider på en oljeplattform i Nordsjøen. Arbeider det mange kvinner der?

Bjørg: Nei, det gjør det ikke, men jeg tror at det vil forandre seg i framtida. Dette er en veldig hyggelig arbeidsplass.

Intervjuer: Føler du deg ikke litt isolert når du er så langt ute i havet?

Bjørg: Absolutt ikke. En oljeplattform er nesten som en liten landsby, med boliger, sykehus, brannstasjon, kino, helsestudio og kantine. Den eneste forskjellen er at man tar helikopter til jobben i stedet for buss.

Intervjuer: Hva gjør du på plattformen?

Bjørg: Jeg er tekniker og skal sørge for at det elektroniske utstyret er i orden. Dette utstyret er svært avansert, og mye av tida går med til service og til å kontrollere at det ikke er feil noen steder.

Intervjuer: Er det en sikker arbeidsplass?

Bjørg: Det har skjedd ulykker, dessverre, men alle er opptatt av sikkerheten. Dette er spørsmål som fagforeningen min også bruker mye tid på.

Intervjuer: Hvordan er arbeidstida?

Bjørg: På plattformen er det full aktivitet hele døgnet. Vi jobber 12-timers skift. Når jeg har fri, overtar andre.

Intervjuer: Er ikke det hardt? Hvor lenge kan du arbeide på denne måten?

Det er politisk uenighet om det skal bygges gasskraftverk i Norge. Her blir Jens Stoltenberg fra Arbeiderpartiet møtt med demonstrasjoner.

Bjerg: Jeg jobber i to uker, har tre uker fri, jobber i to uker og har deretter fire uker fri. Dette fungerer veldig bra. Jeg har mann og tre barn på land, og jeg synes jeg får være mye sammen med dem. Andre ser barna sine før de går på jobben om morgenen og litt om kvelden. Når jeg har fri, kan jeg være sammen med dem hele tida. Dessuten tjener jeg bra, og det er ingen ulempe.

Fakta om fagforeninger

Alle arbeidstakere har rett til å organisere seg. Det betyr at arbeidsgiveren ikke kan nekte ansatte å organisere seg. De fleste er medlem av en fagforening. Som medlem må man betale en fast sum, en *kontingent*, hvert år.

Gjennom fagforeningene kan de ansatte arbeide for å forbedre sin egen arbeidsplass og sine arbeidsforhold. Fagforeningene forhandler med arbeidsgiverorganisasjonene om lønnsnivå og andre forhold som angår arbeidet og arbeidsplassen. Dersom det blir konflikter på arbeidsplassen, kan fagforeningen gi råd og støtte til medlemmene.

De fleste fagforeningene er del av større organisasjoner, slik som:

LO – Landsorganisasjonen

YS – Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

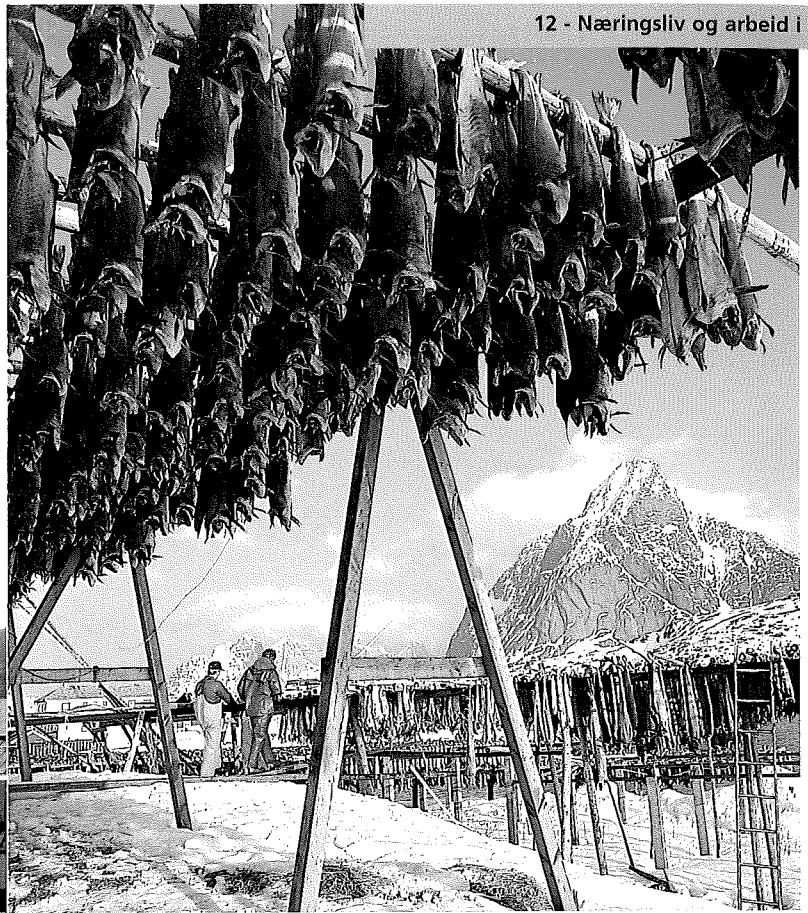
AF – Akademikernes fellesorganisasjon

Akademikerne

Fisk og turisme

Fisk er, etter olje og gass, den viktigste eksportnæringen i Norge. Fra gammelt av har landet eksportert tørrfisk. I dag eksporterer man mye laks fra oppdrettsanlegg. Et *oppdrettsanlegg* er et stort basseng i havet der man plasserer småfisk. Her blir fisken matet og passet på slik at den kan vokse. Mesteparten av laksen havner i andre europeiske land, men også Japan, USA og Hongkong kjøper mye laks.

Turisme er en viktig næringsvei.

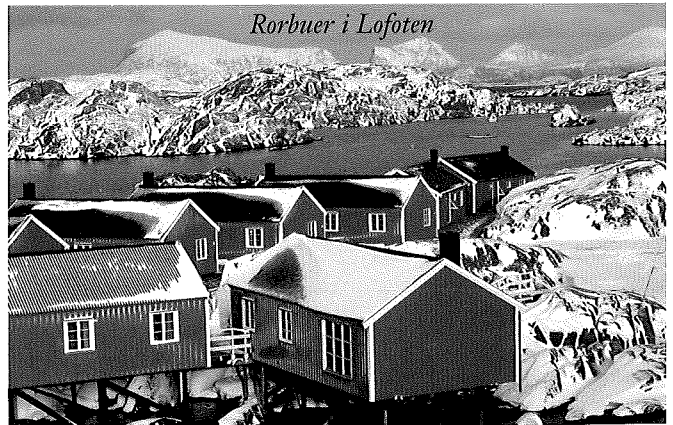

Når det gjelder antall arbeidsplasser, er turismen blitt viktigere og viktigere. Dette gjelder også for Nord-Norge, der fisket har vært den tradisjonelle næringsveien. Hver tiende arbeidsplass i Nordland, Troms og Finnmark er nå innenfor reiselivet, og det er flere enn innenfor fiskerinæringen.

Turistene kommer for å oppleve naturen, men mange vil også ha litt spenning. Det kan de få ved å bli med på fjellklatring og hvalsafari. Om vinteren kommer turistene for å se på nordlyset. På mange småsteder langs kysten har folk skaffet seg jobb ved å pusse opp eller bygge nye rorbuer der turistene kan overnatte. Ei rorbu er et lite hus som står helt nede ved sjøen. Andre tjener penger ved å ta med grupper på fisketur eller ved å starte opp en kafé.

Tørrfisk er en av landets eldste eksportvarer.

Rorbuer i Lofoten

Hvor arbeider det flest folk i dag?

I dag har mange arbeidsplasser i *industrien* blitt borte. Her er et eksempel:

I 1970 arbeidet Kåre Olsen sammen med nesten 2000 andre på Akers Mekaniske Verksted i Oslo. Verkstedet var et av de største i Oslo, og der hadde de bygd skip siden 1860. På 1970-tallet fikk imidlertid verkstedet problemer. Skip ble bygd mange andre steder i verden, og konkurransen var spesielt stor fra Øst-Europa og Asia. I 1982 ble verkstedet stengt for godt. I dag handler folk klær eller spiser god mat på samme sted. Verkstedet har blitt et stort

kjøpesenter som heter Aker Brygge, et sted med 60 butikker, 40 restauranter, banker og mange kontorer.

Eksempelet fra Kåre Olsens arbeidsplass illustrerer hvordan samfunnet har forandret seg de siste 50 årene. Mange industriarbeidere har mistet jobben fordi det er vanskelig å konkurrere med andre land. Lønningene er høye i Norge, derfor er det billigere å produsere skip eller klær og sko andre steder. I 1970 jobbet hver fjerde arbeidstaker i industrien, i dag jobber bare hver åttende der.

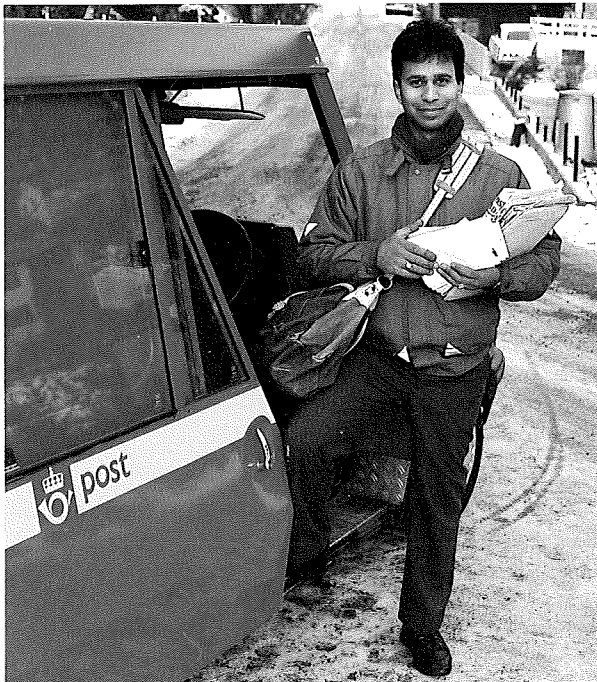
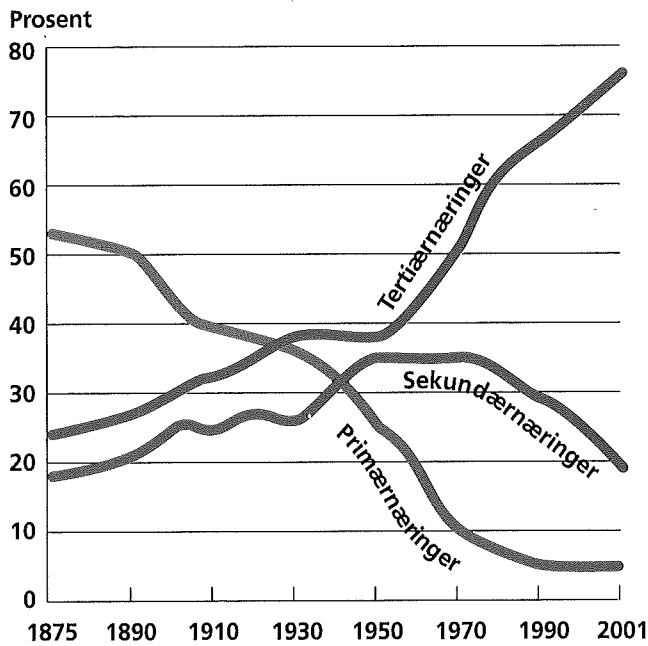
I dag jobber de fleste i det man kaller *tjenesteytende næringer*, slik som butikker, banker, hoteller, skoler og sykehus. Denne utviklingen finner vi i alle moderne industriland. Folk har fått bedre råd og kan kjøpe mer, reise mer, bo på hoteller eller gå på skole lenger enn de gjorde før. Samtidig har industrien og næringslivet behov for folk som kan hjelpe dem med den nye teknologien og med salg av nye produkter. Stadig flere arbeider derfor som konsulenter, forskere eller innenfor reklame og markedsføring.

Akers Mekaniske Verksted, 1964.

Aker Brygge i dag.

Fakta

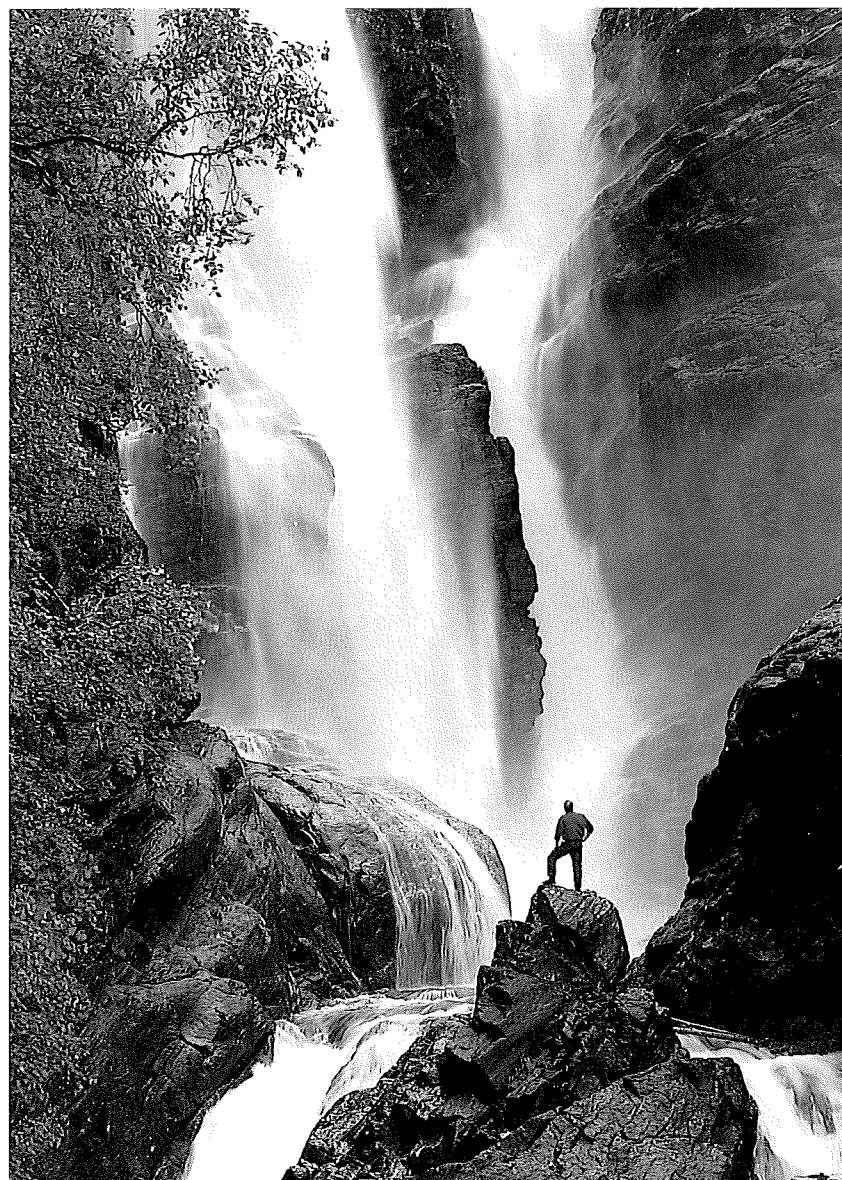
Næringsstrukturen i Norge 1875–2001

For bare hundre år siden levde fremdeles de fleste av å fiske, dyrke jorda og jobbe i skogen. Jordbruk, skogbruk og fiske kaller vi *primærnæringer*.

Industrien vokste imidlertid sterkt i denne perioden. Landet begynte å utnytte energien fra vannkraften. Mange store fosser ble bygd ut, slik at fabrikkene kunne få elektrisk strøm. Energien var billig, og folk fikk jobb i bedrifter som laget nye produkter av for eksempel mineraler og fisk. Slike næringer kaller vi *sekundærnæringer*. Fram til begynnelsen av 1970-tallet jobbet det stadig flere i sekundærnæringene, men så begynte tilbakegangen.

I dag arbeider de fleste i *tertiærnæringene*. Det er næringer som produserer tjenester, derfor kaller vi dem også *tjenesteytende næringer*. Sykepleiere, kelnere, advokater og offiserer i forsvaret er eksempler på folk som produserer tjenester.

De fleste av oss arbeider i serviceyrker eller tjenesteytende næringer.

Fossene i Norge har gitt industrien billig strøm.

13 Velferdsstaten

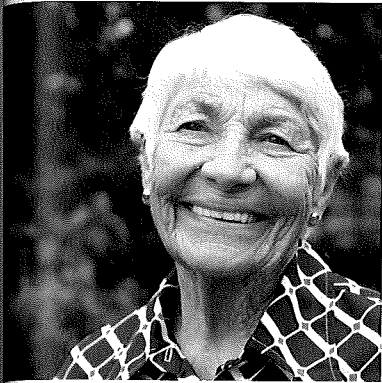
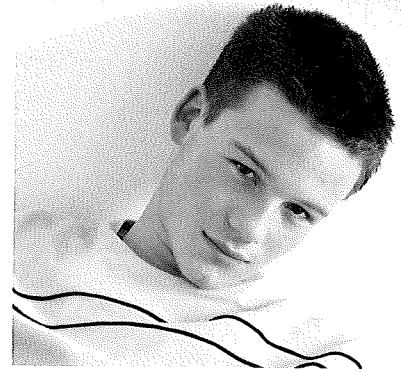
Bibliotek, eldrecenter og ungdomsklubber er populære offentlige tilbud.

Kristoffer Skogen, elev i videregående skole

Det burde være gratis skolebøker i videregående, slik som det er på ungdomsskolen. Politikerne burde bruke mer penger på ungdom. Nå har de stengt ungdomsklubben her på stedet, og vi unge har ikke noe sted å være. Er det rart at det blir mye bråk og hærverk blant de unge?

Bjørg Andersen, minstepensjonist

Jeg er glad for trygden og vil ikke klage. Men jeg kan ikke forstå at det er nødvendig å øke egenandelen på medisiner. Hvis jeg må betale mer for medisinen min, må jeg spare inn på maten. Når jeg ser hva yngre mennesker kan bruke på seg selv, virker det ikke riktig at vi gamle skal spinke og spare hele tiden.

Bodil Fjell, lærer

Her hvor jeg bor, blir det verre og verre. Det går ut over både barn og gamle. Skolen trenger oppussing, og elevene må få nye bøker. Svømmehallen er stengt. Og for de gamle er det ventelister for å få sykehjems plass og hjemmehjelp. Samtidig blir en del mennesker rikere og rikere. Det har aldri vært så mange fine biler og båter her i byen som det er nå. Hvorfor i all verden kan ikke de rike betale mer skatt!

Roger Ness, konsulent

Skattenivået er altfor høyt her i landet. Man mister lysten til å jobbe ekstra når halvparten trekkes i skatt. I tillegg betaler vi skyhøye avgifter på bil og mat. Staten bruker altfor mye penger på trygd til folk som egentlig kan arbeide. Når folk blir vant til å få trygd, blir de passive. Og det må bli lettere å skape sin egen arbeidsplass. Nå er det så vanskelig å starte en liten bedrift at mange gir opp.

Lag samtaler mellom to av disse personene.

Trygghet for alle

Velferdsstaten har som mål at alle innbyggerne skal ha økonomisk og sosial trygghet. Det betyr at man skal være sikker på å få det man trenger, når man av ulike grunner ikke selv har inntekt. Det er også et mål at alle skal få de samme mulighetene til utdanning og til helsetjenester, uansett hvor man bor eller hvor mye man tjener.

Her i landet er *folketrygden* et viktig fundament i velferdsstaten. Folketrygden fungerer som en obligatorisk og kollektiv forsikring og er avhengig av innbetalinger fra innbyggerne. Alle som har inntekt, betaler en del av det de tjener til trygden. Disse pengene trekkes automatisk fra lønna. Folketrygden betaler så ut penger til syke, arbeidsledige, pensjonister, uføre, foreldre som har små barn, og andre som har rett til støtte.

I de fleste land som har et offentlig velferdssystem, diskuteres finansieringen. Hvis store deler av befolkningen får offentlig støtte, trenger staten mye penger. Dersom for eksempel arbeidsledigheten er stor, blir det store utbetalinger til de arbeidsledige. Når det er mange pensjonister, men få unge som er i arbeid, kan det bli store utbetalinger i forhold til inntektene. Ofte er politikerne redde for å øke skattene, og dermed kan det bli vanskelig for staten å få inn nok penger til alle utbetalingene. Vi hører rett som det er om økt fattigdom i kommunene og vanskeligheter med å finansiere skoler og helsestell.

I mange land er det derfor diskusjoner om hvor mye staten skal ha ansvar for, og hvor mye folk skal betale selv. Her i landet satses regjeringen på «arbeidslinja». Man ønsker å redusere tida som folk mottar sykelønn og trygder, og heller få dem tilbake i arbeid. Hovedtrekkene i velferdssystemet vil nok overleve lenge ennå, men en del endringer i trygder og støtteordninger vil vi få i framtida.

Fakta**Noen støtteordninger**

Dagpenger kan man få hvis man mister den jobben man har. Søknaden om dagpenger må leveres på arbeidskontoret. Beløpet er avhengig av hva man har tjent før, og hvor mange man forsørger. Den som skal få dagpenger, må være reell arbeidssøker og villig til å ta den jobben man får tilbud om. Man må også være villig til å flytte til et sted der man kan få jobb.

Sykepenger får en arbeidstaker i stedet for lønn når han er syk. For å få rett til sykepenger må man ha vært ansatt i minst fire uker. I 2004 kom det nye regler for sykemelding, der det legges vekt på at den syke, arbeidsgiveren og legen skal samarbeide om å finne løsninger som gjør at den syke raskt kommer i arbeid, eventuelt på deltid.

Alderspensjon får man fra man fyller 67 år, dersom man ikke har annen avtale. Størrelsen på pensjonen er avhengig av hvor lenge man har arbeidet, og hvor mye man har tjent. Dersom man ikke har hatt inntekt, eller har hatt en nokså liten inntekt, får man *minstepensjon*. For å få full minstepensjon må man ha bodd 40 år i landet. Dette gjør at mange innvandrere får redusert minstepensjon.

Uførepensjon er for personer mellom 18 og 67 år som på grunn av sykdom eller skade ikke har mulighet til å arbeide. Før man får uførepensjon, skal man få hjelp til attføring eller omskolering. Det vil si at arbeidskontoret (Aetat) skal hjelpe til med å skaffe arbeidstrening i en jobb som passer bedre – eller tilby opplæring i en annen type jobb.

Staten er hva den er, fordi borgerne er hva de er. Om staten skal bli bedre, er derfor avhengig av oss.

(Platon 427–347 f.Kr.)

Fra enhver etter evne til enhver etter behov.

(Karl Marx 1818–1883)

Man skal ikke sy puter under armene på folk.

(ordtak)

Enhver er sin egen lykkes smed.

(ordtak)

Bedre å hjelpe ni som ikke trenger det, enn ikke å hjelpe den ene som trenger det.

(sosialistisk manifest)

- Hva betyr disse sitatene og ordtakene?
- Hvilket liker dere best?
- Dårligst?

Barn og foreldre

Stadig flere fedre tar permisjon for å passe barn.

Flere tar pappaperm

Det har vist seg å ha en positiv effekt å reservere deler av fødselspermisjonen for far. Nå er det 77 % av fedrene som er hjemme i tre til fire uker. 15 % tar ut mer enn de reserverte 4 ukene. Men fremdeles er det 15 % som ikke tar pappapermisjon i det hele tatt. Da mister familien fire uker av permisjonstida.

En viktig støtte til barnefamilier er fødselspermisjon. Når mora er i arbeid, har foreldrene rett til permisjon i 52 uker med 80 % lønn, eller 42 uker med full lønn. Av disse ukene er fire reservert for faren og ni for mora. Resten kan de fordele slik de selv vil. I praksis viser det seg at mange fedre tar sine fire ukers permisjon, men det er svært få som tar mer enn det. I de fleste tilfellene er det mora som tar mesteparten av permisjonen og blir hjemme og passer barnet.

Nå mener noen, både kvinner og menn, at det er på tide at foreldrene deler likt, eller iallfall at faren får en større andel. På den måten blir det bedre likestilling i familien. Det er også bra for faren og barnet å få et nært forhold helt fra begynnelsen.

Andre mener at det er best at kvinnen tar så mye permisjon som mulig. Hun trenger ro etter fødselen og bør ikke gå ut i arbeidslivet så tidlig. Dessuten er det kvinnen som ammer barnet, og det er best for barnet hvis det får morsmelk så lenge som mulig.

Når barnet er 1 år, kan foreldrene søke om barnehageplass.

Barnehager drives av kommunene eller private. De støttes av staten, men foreldrene må betale en del selv også. Foreldre som ikke har barna i offentlig barnehage, kan i stedet få kontantstøtte til barnet er 3 år gammelt. Dette er imidlertid en ordning politikerne er svært uenige om, så den kan falle bort etter hvert.

- Sett opp argumenter for at mennene skal ta ut mer permisjon, og argumenter for at kvinnene bør få mesteparten.
- Hvordan ville du selv ønske å fordele permisjonen i din familie?
- Når synes dere barna bør begynne i barnehage?
- Hvilke fordeler ser dere ved at barn går i barnehage? Ser dere noen ulemper?

Helse er et viktig område for en velferdsstat, og økonomien skal ikke hindre noen i å få gode helsetjenester. Staten har ansvar for at alle skal få den hjelpen de trenger når de blir syke. Derfor er det gratis å ligge på sykehus, og man får behandling og medisin der uten å betale noe.

Men helsetjenesten er en stor post på budsjettet, og pasientene må betale en del selv for helsetjenester utenfor sykehuset. Når man ikke ligger på sykehus, må man betale en egenandel ved legeundersøkelser og legekontroller. Man må også betale selv for medisiner. Men hvis man er kronisk syk og nødt til å bruke dyre medisiner, kan legen skrive ut «blå resept». Da får man kjøpt medisinene mye billigere, og staten betaler resten av det de koster.

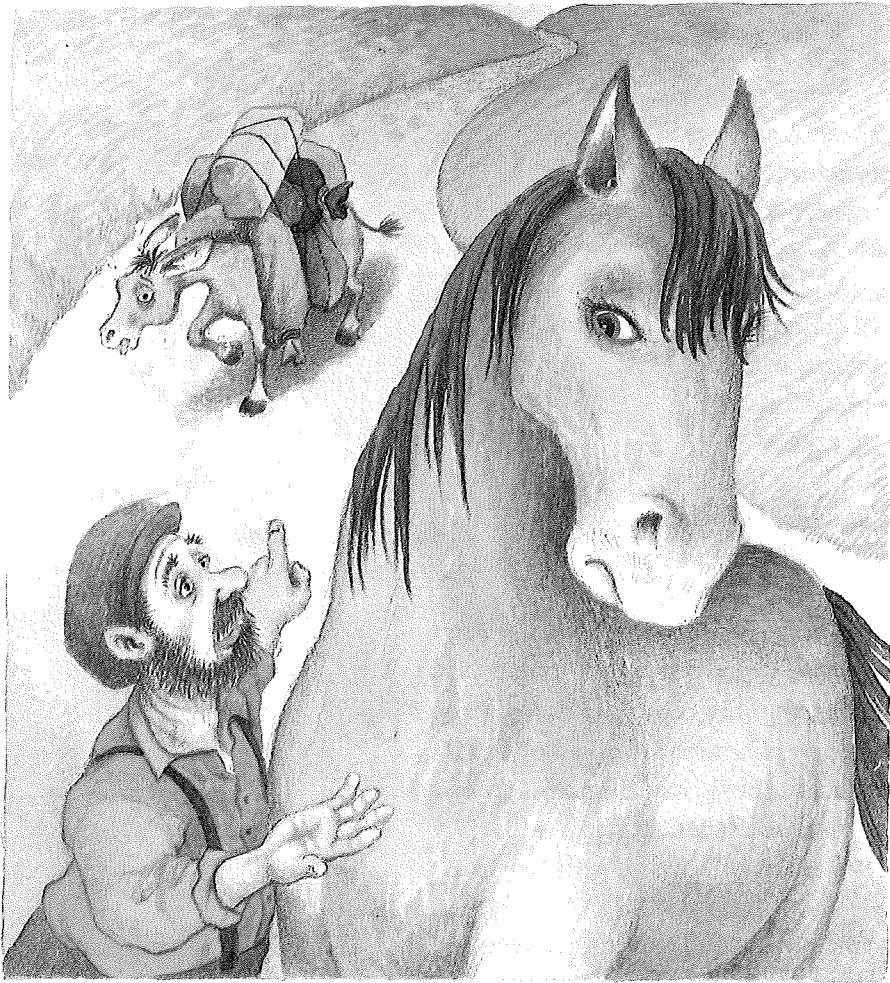
Det er ikke alle som er helt fornøyd med den offentlige helsetjenesten. Det kan for eksempel være ventetid på en del operasjoner og behandlinger. Derfor har det vokst fram et ganske stort privat tilbud innenfor helsesektoren der folk kan velge å betale selv for behandlingen.

Når det gjelder tannhelse, er det meste privat. Barn og ungdom skal ha fri tannlegebehandling i kommunen. Bare hvis de trenger spesialistbehandling, for eksempel tannregulering, må foreldrene betale. Voksne betaler alt selv når de går til tannlegen.

Telefon   **Helsestasjonene**   Aldershjem   Sykehusene
Hæren   Kirker   Fjernsyn   Universitetene   **Politi**
Veier   **Fyrverkeri**   Tannlegejenseten   Barnehagene
Sport   **Hjemmehjelp**   **Teater**
Forskning   Flyplassene   **Renovasjon**   Ungdomsklubber

- Hvilke områder bør stat og kommune ha ansvar for?
- Hva kan vi like gjerne betale selv?

Dele på byrdene?

En bonde var på vei hjem fra markedet med eselet og hesten sin. Hesten hadde ikke noe å bære på, men på ryggen til eselet hadde bonden lastet alle varene han hadde kjøpt på markedet. Etter en stund var eselet så trøtt, så trøtt. Derfor ba det hesten om å ta noe av lasten. Men hesten var for fin til å gjøre slikt arbeid og sa nei. Eselet slet seg videre, men til slutt orket det ikke mer. Det falt over ende og døde midt på landeveien. Bonden sukket og begynte å laste alle varene over på hesten. Til slutt la han det døde eselet på toppen av alt sammen. Nå hjalp det ikke noe å nekte. Slik gikk det til at hesten likevel ble lastedyr. – Jeg skulle visst ha tatt min del før, sukket den.

(Etter Aesops fabler)

Spørsmål

- 1 Hvem bar alle varene som bonden hadde kjøpt?
- 2 Hvor hadde han kjøpt varene?
- 3 Hva ville eselet at hesten skulle gjøre?
- 4 Hvorfor ville ikke hesten gjøre det?
- 5 Hvordan gikk det med eselet?
- 6 Hva gjorde bonden da?
- 7 Hvordan reagerte hesten på det?

14 Om menneskerettigheter og likeverd

Demonstrasjon mot
krigen i Irak.
15. februar 2003.

Ytringsfrihet

Ytringsfrihet eller **talefrihet** betyr at man har rett til å uttrykke sine meninger både i skrift og tale. Meningene kan gjelde politikk, religion, moral og alle andre forhold. Denne ytringsfriheten finnes i de fleste demokratiske land. **Grunnloven** sier at det er forbudt med sensur og annen meningskontroll her i landet. Hovedtanken er at det skal være mulig å komme med kritikk av politikere og det politiske styret uten å risikere straff.

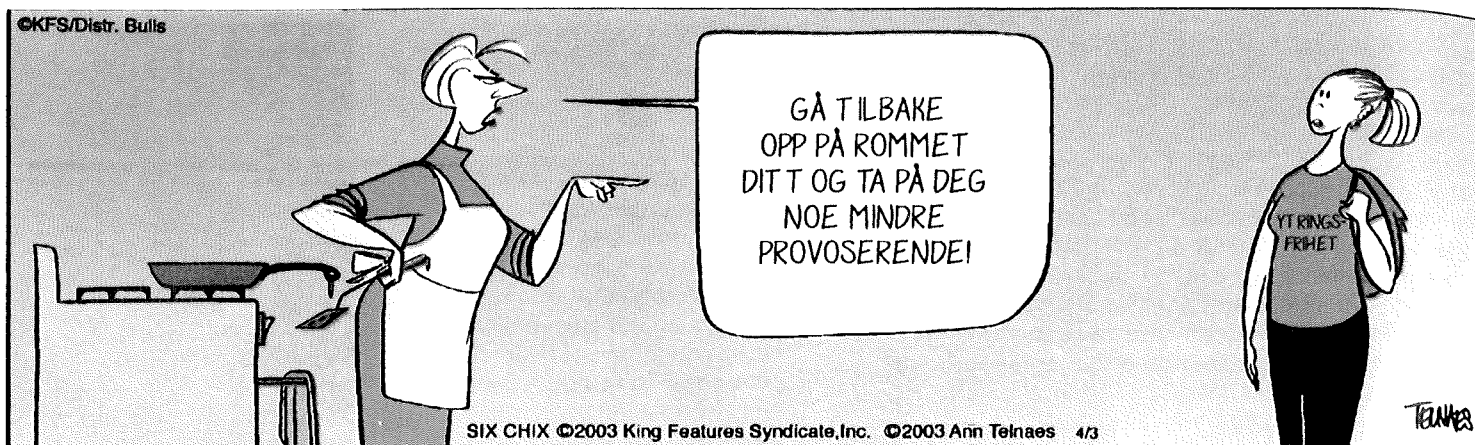
Ytringsfriheten står sterkt, men den kan komme i konflikt med andre lover og andre rettigheter som mennesker har. Vanlige mennesker har for eksempel rett til å ha privatlivet sitt i fred, og man har rett til å slippe diskriminering på grunn av kjønn og rase.

I mediene finnes det en form for selvsensur. *Pressens faglige utvalg* arbeider med etiske spørsmål og har laget regler for hvordan mediene skal ta hensyn til folk de omtaler.

– *Ord og bilder er mektige våpen, misbruk dem ikke*, er en regel pressefolk skal ta hensyn til.

Jeg er uenig i dine meninger,
men jeg vil inntil døden forsvare
din rett til å hevde dem.

Voltaire

SIX CHIX ©2003 King Features Syndicate, Inc. ©2003 Ann Teinaes 4/3

En luthersk kirke

Den norske kirke er protestantisk eller evangelisk-luthersk. Dette navnet kommer fra den tyske munken Martin Luther. Han levde i Tyskland på 1500-tallet og kjempet for forandringer i den katolske kirken. Luther mente at den religiøse troen skulle være et personlig forhold mellom mennesker og Gud. Det var Bibelen som skulle være autoriteten, ikke paven i Roma. I Danmark var det stor interesse for Luthers tanker, og kongen bestemte at den nye læren skulle innføres i Norge også.

Trosfrihet

FNs menneskerettighetskonvensjon fra 1948 sier at alle skal ha «rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å skifte religion eller tro, og frihet til (...) å gi uttrykk for sin religion eller tro ....»

Det står i den norske Grunnloven at Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke, og denne kirken har en særstilling som Norges statskirke. Men Grunnloven sier også at det skal være religionsfrihet her i landet. Alle innbyggere skal ha lov til å praktisere sin egen religion. Også andre trossamfunn får økonomisk støtte fra staten i forhold til hvor mange medlemmer de har. Det er til sammen omtrent en kvart million medlemmer i andre trossamfunn her i landet.

I skolen og barnehagen markeres kristne høytider som jul og påske, men det skal ikke være noen religiøs påvirkning der. Elevene skal lære om ulike religioner, etikk og filosofi. De skal få kjennskap til menneskerettighetene, og undervisningen skal legge vekt på respekt for ulike livssyn.

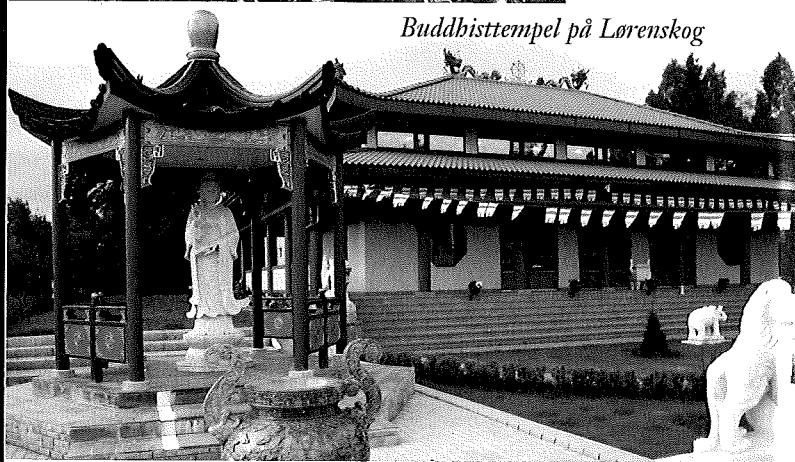
Det er foreldrene som bestemmer over barna sine i religiøse spørsmål. De kan for eksempel sende dem til spesielle private skoler der det legges mer vekt på religion enn i den vanlige norske skolen. Fra de blir femten år, har også barn trosfrihet. Da kan de selv bestemme om de vil melde seg inn i – eller ut av – et trossamfunn.

Kirke i Tromsø

Moské i Oslo

Buddhistempel på Lørenskog

Synagoge i Oslo

Fakta**Tros- og livssynssamfunn, 1. januar 2004**

85,7 % av befolkningen i Norge er medlem av den norske statskirken.

Omtrent 8,7 % er medlem av andre registrerte tros- og livssynssamfunn. Her er medlemstallene i noen av dem:

Islamske trossamfunn	77 857
Human-Etisk Forbund	69 610
Den romersk-katolske kirken	46 308
Pinsemenigheter	45 875
Buddhisme	9 898
Den ortodokse kirken	4 827
Sikh	3 110
Hinduistiske trossamfunn	3 009

Dilemmaer

Ofte kan ulike rettigheter kollidere med hverandre. Her er noen eksempler til diskusjon:

- En avis offentliggjør bilde, bosted og navn på en mann som er dømt for en forbrytelse. Hva med hans rett til personvern? Og hva med rettighetene til barna hans?
- En nynazistisk gruppe vil ha en demonstrasjon. De kritiserer innvandringen til Norge, og hevder at utlendinger er årsaken til mange av problemene i samfunnet. Skal de få lov til å bruke ytringsfriheten sin selv om mange innvandrere kan føle seg såret?
- Et foreldrepår er veldig religiøse. I deres religion er det ikke tillatt med blodoverføring. Barnet deres blir sykt og kommer til å dø hvis det ikke får blodoverføring. Skal barnets rett til liv gå foran foreldrenes religion?
- En arbeidsledig mann kan få jobb på et supermarked. Der selger de både svinekjøtt og øl. Han mener at det bryter med reglene i religionen hans å selge dette. Bør han ta jobben?

Langt frem til reell likestilling

Like rettigheter gir ikke nødvendigvis like muligheter, sier likestillingsdirektør Long Litt Woon. Som direktør for Likestillingscenteret ser hun at arbeidet med likestilling ikke er ferdig, selv om lovgivningen er kommet svært langt her i landet.

– De unge tar likestilling som en selvfølge, sier hun. – De vet at de kan bli statsminister eller biskop eller jordmor uavhengig av kjønn. Men når vi ser på realitetene, er det norske arbeidsmarkedet klart kjønnsdelt. Både gutter og jenter velger mannsyrker og kvinneyrker på en veldig tradisjonell måte. Dette ønsker likestillingsdirektøren å gjøre noe med.

Et annet område hun vil arbeide med, er likestillingen av innvandrere. Også på dette området er den reelle situasjonen ofte mindre bra enn det kan se ut til på papiret, mener hun. Så selv

Likestillingsdirektør Long Litt Woon

om Norge på mange måter er kommet langt i likestillingsarbeidet, kan vi ikke lene oss tilbake og være fornøyd med situasjonen i dag. Vi må hele tiden fortsette å arbeide for reell likestilling mellom alle innbyggerne.

(Fra Aftenposten, 2.12.04)

Fortell innholdet av avisartiklene til hverandre og diskuter innholdet.

Integrering med tvang?

Myndighetene snakker om at det er viktig for integreringen at personer med innvandrerbakgrunn får like muligheter til å delta i samfunnet. Da er språket viktig. Derfor har regjeringen innført et introduksjonsprogram med norskopplæring og samfunnskunnskap. Det innføres en rett og en plikt til å gjennomføre minimum 300 timers undervisning. Den som ikke gjennomfører kurset, kan ikke vente å få permanent oppholdstillatelse eller statsborgerskap.

Dette er et utmerket tiltak, og jeg går ut fra at det store flertallet innvandrere ønsker å følge et slikt kurs – og helst mye mer enn 300 timer. Men er det lurt å gjøre det til en plikt? Motivasjon er viktig for å lære et språk. Kanskje frivillighet og tilbud er bedre enn plikt?

Og hva med arbeidsinnvandrere? De har ikke rett til gratis undervisning, slik innvandrere med flyktningbakgrunn har. Er ikke integrering like viktig for denne gruppa? La dem få samme rettigheter til gratis norskkurs som andre!

(Leserbrev)

Fakta**Fra FNs verdenserklæring for menneskerettigheter****Artikkel 12**

Ingen må utsettes for vilkårlig innblanding i privatliv, familie, hjem og korrespondanse, eller for angrep på ære og anseelse. Enhver har rett til lovens beskyttelse mot slik innblanding eller slike angrep.

Artikkel 16

Voksne menn og kvinner har rett til å gifte seg og stifte familie uten noen begrensning som skyldes rase, nasjonalitet eller religion. De har krav på like rettigheter når de inngår ekteskap, i ekteskapet og hvis ekteskapet oppløses.

Artikkel 18

Enhver har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å skifte religion eller tro, og frihet til enten alene eller sammen med andre, og offentlig eller privat, å gi uttrykk for sin religion eller tro gjennom undervisning, utøvelse, tilbedelse og ritualer.

Artikkel 19

Enhver har rett til menings- og ytringsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å hevde meninger uten innblanding, og til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer gjennom alle medier og uten hensyn til landegrensener.

Artikkel 21

1. Enhver har rett til å ta del i sitt lands styre, direkte eller gjennom fritt valgte representanter.
2. Enhver har rett til lik adgang til offentlig tjeneste i sitt land.
3. Folkets vilje skal være grunnlaget for offentlig myndighet. Denne vilje skal komme til uttrykk gjennom (...) valg med allmenn og lik stemmerett og med hemmelig avstemning (...).

Artikkel 26

1. Enhver har rett til utdanning. Skolegangen skal være fri, i det minste på de elementære og grunnleggende trinn. Elementærundervisning skal være obligatorisk. Alle skal ha adgang til yrkesopplæring, og det skal være lik adgang for alle til høyere utdanning på grunnlag av kvalifikasjoner.

Rett og galt

Hva som er rett og galt, varierer fra tid til tid og fra sted til sted. Men de fleste har en klar følelse av hva som er riktig, og hva som er galt. Dette er viktig når man skal leve i samfunn med andre, og det er også viktig for selvrespekten.

Samvittigheten kaller vi gjerne denne indre følelsen for rett og galt. Hva er det som skaper samvittigheten? Er det redsel for autoritetene? Er samvittigheten medfødt, kommer den fra Gud, eller er det samfunnet omkring oss som former samvittigheten?

Psykologer tror at det som former samvittigheten, er forbildene vi har fra foreldre og andre voksne når vi vokser opp. Vi blir først og fremst påvirket av det de voksne *gjør*, ikke av de reglene de gir.

Psykologene advarer mot en altfor autoritær oppdragelse. Barn trenger trygghet, kjærlighet og gode forbilder, ikke straff og utestenging fra familien. En trygg og god

oppvekst med mye kjærlighet og respekt gir best sjanser til at barn utvikler seg til sunne individer med respekt både for andre og for seg selv.

Noen ganger ser vi eksempler på at menneskers samvittighet går på tvers av lovene i et land. De føler sterkt at det riktige er å gjøre noe annet enn det som regnes som riktig i det miljøet de lever i.

I teksten fra *Et dukkehjem* på sidene 131–133 ser vi at Nora følger sin samvittighet selv om hun bryter både juridiske lover og konvensjonene i sitt miljø.

- Nevn eksempler på at det finnes ulike lover og regler forskjellige steder.
- Kjenner dere eksempler på folk som har fulgt sin samvittighet og gått imot lover og regler for å gjøre noe som de ser på som viktigere?

Det er deprimerende å leve i en tid da det er lettere å sprengte et atom enn en fordom.

Albert Einstein

Skaper vi menneskeverd, skaper vi fred.

Nordahl Grieg

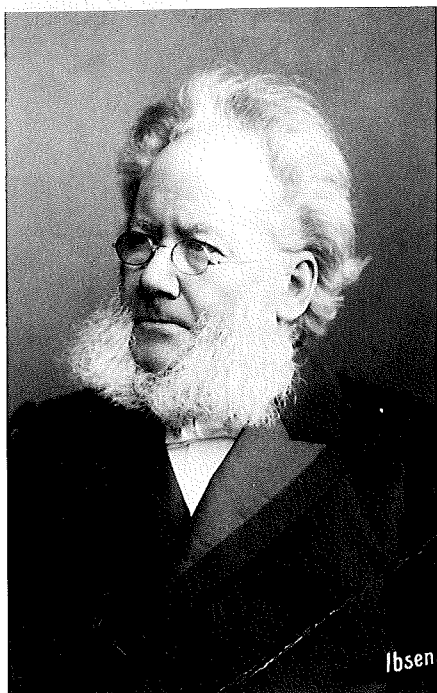
Fred kan bare oppnås ved forståelse.

Albert Einstein

Det sanne demokrati er det som tillater hvert individ å yte sitt beste.

Louis Pasteur

Henrik Ibsen og *Et dukkehjem*

Henrik Ibsen

Henrik Ibsen (1828–1906) er den mest kjente norske dikteren. Han tar opp sentrale moralske spørsmål i stykkene sine, og i flere skuespill var han opptatt av kvinnes stilling. Best kjent er nok *Et dukkehjem*, som kom ut i 1879.

Skuespillet handler om Nora, som er gift med Torvald Helmer og har barn med ham. En gang skrev Nora falskt (hun undertegnet med sin fars navn) for å få et lån. Pengene brukte hun for å redde Torvalds liv. Han var syk og måtte reise bort for å bli frisk. Dette visste ikke Torvald noe om. Men nå får han vite det, og han blir rasende. Torvald er en svært konvensjonell mann og opptatt av hva folk mener om ham. Han er redd for en skandale som kan ødelegge hele karrieren hans. Men da det blir klart at ingen andre kommer til å få vite om Noras falske underskrift, blir han lettet og glad. Nå kan de leve som før, mener han.

Nora skjønner at det ikke er mulig. Hun har i hemmelighet arbeidet og spart penger for å betale lånet og vært stolt av det. Torvalds reaksjon viser henne at han ikke respekterer henne og ser på henne som et selvstendig menneske. Nå ønsker hun å følge sin egen samvittighet og gjøre det hun selv føler er riktig.

Torvald mener at en kvinne framfor alt må tenke på sin mann og sine barn. – «Du er først og fremst hustru og mor,» sier han. «Det tror jeg ikke lenger på,» svarer Nora, «Jeg tror at jeg er først og fremst et menneske ...» Stykket slutter med at Nora går fra mannen og barna. Her kommer vi inn i scenen der Nora prøver å få Torvald til å forstå hvordan hun tenker:

Spor 31

Henrik Ibsen: *Et dukkehjem*

(Nora er skuffet over at Helmer ikke forstår hvorfor hun en gang skrev falskt for å få et lån. Han tenker bare på seg selv og sin egen karriere. Etter dette ser hun på mannen sin og ekteskapet i et nytt lys.)

Nora: *(ser på klokken sin)*. Klokken er ennå ikke så mange. Sett deg her, Torvald; vi to har mye å snakke sammen om. *(Hun setter seg ved den ene siden av bordet)*.

Helmer: Nora – hva er dette her? Dette stivnede uttrykk –

Nora: Sett deg ned. Det blir langt. Jeg har mye å snakke med deg om.

Helmer: (*setter seg ved bordet rett overfor henne*). Du gjør meg engstelig, Nora. Og jeg forstår deg ikke.

Nora: Nei, det er akkurat det. Du forstår meg ikke. Og jeg har heller aldri forstått deg – før i kveld. Nei, du skal ikke avbryte meg. Du skal bare høre på hva jeg sier. – Dette er et oppgjør, Torvald.

Helmer: Hva mener du?

Nora: (*etter en kort taushet*). Er ikke én ting påfallende, slik som vi sitter her?

Helmer: Hva skulle det være?

Nora: Vi har nå vært gift i åtte år. Faller det deg ikke inn at det er første gang vi to, du og jeg, mann og kone, snakker alvorlig sammen?

Helmer: Ja, alvorlig – hva vil det si?

Nora: I åtte samfulle år – ja lenger, – like fra vi først ble kjent, har vi to aldri snakket et alvorlig ord om alvorlige ting.

Helmer: Skulle jeg da idelig og alltid innvie deg i bekymringer som du likevel ikke kunne hjelpe meg å bære?

Nora: Jeg snakker ikke om bekymringer. Jeg sier vi har aldri sittet i alvor sammen for å prøve å komme til bunns i noe.

Helmer: Men kjæreste Nora, hva ville da det ha vært for deg?

Nora: Der er vi ved saken. Du har aldri forstått meg. – Det er øvet urett mot meg, Torvald. Først av pappa og siden av deg.

Helmer: Hva! Av oss to – av oss to som har elsket deg høyere enn alle andre mennesker?

Nora: (*riste på hodet*). Dere har aldri elsket meg. Dere har bare syntes at det var morsomt å være forelsket i meg.

Helmer: Men, Nora, hva er dette for ord?

Nora: Ja, det er nå så, Torvald. Da jeg var hjemme hos pappa, så fortalte han meg alle sine meninger, og så hadde jeg de samme meninger; og hvis jeg hadde andre, så skjulte jeg det; for det ville han ikke ha likt. Han kalte meg sitt dukkebarn, og han lekte med meg som jeg lekte med mine dukker. Så kom jeg i huset til deg –

Helmer: Hva er det for uttrykk du bruker om vårt ekteskap?

Nora: (*uforstyrret*) Jeg mener, så gikk jeg fra pappas hender over i dine. Du innrettet alle ting etter din smak, og så fikk jeg samme smak som du; eller jeg lot bare som; jeg vet ikke riktig –; jeg tror det var begge deler; snart det ene og snart det andre. Når jeg nå ser på det, så synes jeg at jeg har levd her som et fattig menneske – bare fra hånden og i munnen. Jeg har levd

«Et dukkebjem» blir spilt over hele verden. Her fra en oppsetning i Lahore, Pakistan i 1994.

av å gjøre kunster for deg, Torvald. Men du ville jo ha det slik. Du og pappa, har gjort stor synd mot meg. Dere er skyld i at det ikke er blitt noe av meg.

Helmer: Nora, så urimelig og utakknemlig du er! Har du ikke vært lykkelig her?

Nora: Nei, det har jeg aldri vært. Jeg trodde det; men jeg har aldri vært det.

Helmer: Ikke – ikke lykkelig!

Nora: Nei; bare lystig. Og du har alltid vært så snill mot meg. Men vårt hjem har aldri vært annet enn en lekestue. Her har jeg vært din dukkehustru, liksom jeg hjemme var pappas dukkebarn. Og barna, de har igjen vært mine dukker. Jeg syntes det var fornøylelig når du tok og lekte med meg, akkurat som de syntes det var fornøylelig når jeg tok og lekte med dem. Det har vært vårt ekteskap, Torvald.

- 1 Hva mener Nora når hun sier at hun og mannen aldri har snakket alvorlig sammen?
- 2 Hvordan beskriver hun seg selv?
- 3 Hvordan beskriver hun mannen sin og faren sin?
- 4 Hvordan reagerer Helmer på det hun sier?

Ordliste 1

Denne ordlista er delt inn i kapitler, og ordene står i samme rekkefølge som de gjør i teksten. Substantiv er markert med endelsen i bestemt form: vare/n. Verb er markert ved endelsen i preteritum: vare (-te). Uregelmessige former er skrevet fullt ut: ta (tok – har tatt).

Ved noen få ord står det henvisning til et sidetall. Da er det aktuelle ordet forklart grundigere der.

Ordliste 2, som begynner på side 146, er en alfabetisk ordliste der man kan finne ut hvor et ord er forklart. Etter ordene står en henvisning, for eksempel 9 (3). Det vil si at man finner ordet i kapittel 9, tekst 3 i *Ordliste 1*.

Kapittel 1 Hva driver du med?

1 (1) Sonia

være hjemmeværende: arbeide i sitt eget hus
passe på: se etter, ha ansvar for
det er viktig: det betyr mye
være ferdig: slutte
utenfor hjemmet: ute i samfunnet
utdanning/en: opplæring, skolegang, studium
ha lyst til: ønske, ville
foretrekke (-trakk – har -trukket)
noen år til: noen flere år

1 (2) Jan

drive (drev – drevet) med: gjøre, holde på med, arbeide med
arbeidsledig: uten arbeid
firma/et: bedrift, forretning
glede seg til: se fram til
hva slags: hvilken type
forskjellig: ulik, variert
fiskemottak/et: sted der man tar imot fisk fra fiskere
lager/et: depot, sted der man har varer
godkjenne (-te): akseptere, godta
foreløpig: til nå, hittil
fornøyd: glad, tilfreds
selvstendig: fri, uavhengig
lønn/a el. en: betaling for jobb

1 (3) Ella

jeg har tenkt: jeg planlegger, jeg skal
ønske seg: ville gjerne ha
drømmejobb/en: favorittjobb, jobben man helst vil ha
spennende: veldig interessant, fascinerende
tjene (-te): få penger for jobb

1 (4) Amir

pleieassistent/en: ikke faglært hjelp på sykehjem
aldershjem/met: institusjon for eldre som ikke kan bo hjemme
løft/et: det å bære, det å løfte
prate (-et): snakke
samfunn/et: land, nasjon, stat
full tid: se side 8
deltid: se side 8
vikar: se side 9
ekstravakt: jobb i tillegg til den vanlige
kreve (-de): forlange, si at man skal ha noe
heldigvis: til alt hell, (jeg er glad for det)
kollega/en: en man jobber sammen med

1 (5) Linn

plan/en: idé, tanke for framtida
erfaring/en: praksis, øvelse
utfordring/en: noe vanskelig som man ønsker å klare
idé/en: tanke
typisk: spesielt, karakteristisk
kant/en: del, part
smørbrød/et: brødskive med pålegg
passe til: være godt sammen med
virke (-et): se ut, høres ut
starte (-et): begynne, sette i gang
lov/en: regel, ofte bestemt av Stortinget
kjenne til: vite om, forstå

Kapittel 2 Familie og hverdagsliv

2 (1) Mandag morgen

samboer/en: partner som man bor sammen med uten å være gift
fotballdrakt/a el. en: klær man bruker når man spiller fotball
kamp/en: konkurranse
jobbe overtid: jobbe mer enn normal arbeidstid

forresten: apropos, mens vi snakker om det
smart: lurt, intelligent
SMS: tekstmelding (Short Message Service)
ensom: alene
av og til: noen ganger
matpakke/a el. en: mat man pakker inn og spiser til lunsj

2 (2) Bestefar forteller

enkemann/en: mann som har mistet kona si
savne (-et): lengte etter, tenke mye på
bygd/a: samling av hus på landet
bryggeri/et: fabrikk der de lager øl og mineralvann
treffe (traff – har truffet): møte, bli kjent med
kantina/a el. en: kafeteria på en arbeidsplass
innflytter/en: en som ikke er født på det stedet hun eller han bor på
mangel på noe: når det ikke er nok, når det er for lite av noe
bolig/en: hus, leilighet
boligblokk/a el. en: hus med mange leiligheter
utkant/en: periferi
plen/en: et område med gress
trenge (-te): ha behov for
være gravid: vente barn
skape (-te): lage
eksistere (-te): finnes
ta (tok – har tatt) seg av: passe på, se etter
oppgave/n: jobb, arbeid
hverdag/en: ukedag unntatt søndag
best mulig: så godt som mulig, på den beste måten
ryddig: som er i orden, uten rot
sette (satte – har satt) pris på: være fornøyd med, være glad for
nå til dags: nå for tida, i dag
bortskjemt: når man ikke setter pris på noe, når man er vant til å få alt man vil ha
trøste (-et): gi trøst og snakke med noen som er lei seg

2 (3) Tobias er viktigst

nærmere: her: nesten
oppleve (-de): erfare
felles: noe man har sammen
gå fra hverandre: skille seg
smerte/n: noe som gjør vondt
dersom: hvis
samarbeide (-et): arbeide sammen
i stedet for: til erstatning for
krangle (-et): diskutere, være uenig
å skille lag: gå fra hverandre
etablere (-te) seg: her: få ny familie

stesøsken: søsken som ikke har samme biologiske mor eller far
gå godt overens: like hverandre godt
årsak/en: grunn
forhold/et: relasjon, forbindelse
til daglig: vanligvis, (nesten) hver dag
annenhver helg: hver annen helg, hver 14. dag
raus: gavmild, snill
brudd/et: det å bryte eller gå fra hverandre
tøff: her: vanskelig
innrømme (-te): erkjenne
konsentrere (-te) seg: samle tankene sine om noe bestemt
bitter: sint
lide (led – har lidd): ha det vondt

2 (4) I sjasminenes tid

park/en: område med trær og blomster i byen
sjasmin/en: navn på et lite tre eller busk
hviske (-et): snakke lavt
banal: enkel, naiv
jeg tør ikke: jeg våger ikke, jeg har ikke mot til
rødme (-et): bli rød i ansiktet
klesplagg: et "stykke" klær; eks.: genser og skjorte er to klesplagg
helt og fullt: fullstendig, komplett
sild/a: navn på en liten fisk
iver/en: entusiasme, begeistring, intensitet
resignert: trøtt, desillusjonert
dufte (-et): lukte godt
skamme (-et) seg: bli flau, forstå at man har gjort noe galt
vidunderlig: herlig, fantastisk, veldig bra
nattergal/en: fugl som synger om natta
love (-et): garantere, gi løfte, forsikre
svelge (-et): gjøre en bevegelse i halsen for å føre ned mat eller drikke
bakke/n: mark, grunn
oppfylle (-te): bli til virkelighet

Kapittel 3 Bolig og økonomi

3 (1) Det har vi da ikke råd till

tydeligvis: veldig klart, man ser det godt
gal: ikke riktig, ikke klok
ha råd til: ha penger til
planlegge (-la – har -lagt): legge planer, tenke
orke (-et): klare, greie, holde ut
verksted/et: sted der man reparerer biler
regning/en: papir som viser hva vi må betale

strøm/men: elektrisitet

abonnere (-te) på en avis: bestille en avis som kommer hjem til deg i postkassen

følge (fulgte – har fulgt) med: være orientert, vite hva som skjer

spare (-te): ikke bruke, legge til side

budsjett/et: beregning, plan over hvor mye penger man skal bruke

pusse (-et) opp: sette i stand, reparere, male

forferdelig: fryktelig, veldig stygg

dryppe (-et): væske (f.eks. vann) som faller ned som dråper

lekke (lakk el. -et/-te): væske som kommer ut av en liten åpning eller et hull

faktisk: virkelig, sant å si

ta opp lån: låne penger

rente/a el. en: se side 20

se mørkt på noe: være pessimistisk

3 (2) På jakt etter bolig

være på jakt etter: lete etter, prøve å finne

leie (-de): betale for å bruke noe en annen eier (her: bolig)

sette (satte – har satt) ring rundt: markere, merke av

visning/en: se side 23

lete (lette – har lett): se etter, prøve å finne

egenkapital/en: se side 23

kausjonist/en: se side 23

balkong/en: liten veranda på veggen av et hus

oppusset: (av å pusse opp); bolig som er malt, reparert, modernisert

flislagt: dekket med fliser (firkanter av stein, plast eller keramikk)

prisantydning: kalkulasjon eller forslag om hva noe koster

fellesgjeld/a el. en: se side 23

megler/en: person som er mellommann ved kjøp og salg

kalkulator/en: liten regnemaskin

greie (-de): klare

utgift/en: summen man må betale (motsatt inntekt)

forsikring/en: se side 23

innbo/et: møbler og andre ting inne i huset

på nytt: en gang til

titte (-et): se

flau: skamfull

fellesvaskeri/et: rom med vaskemaskiner som alle i huset kan bruke

tett: som ikke har hull eller åpning

husleie/a el. en: det man betaler for leiligheten hver måned

beboer/en: person som bor i huset

legge (la – har lagt) inn bud: se side 23

3 (3) Åpent kjøkken? Ikke tale om!

åpent kjøkken: kjøkken uten vegg mot stua

ikke tale om: ikke i det hele tatt, ikke aktuelt

ikke-vestlig bakgrunn: som ikke kommer fra et vestlig land

bry (-dde) seg om: være interessert i

separat: eget, atskilt

overlate (-lot – har -latt): gi over til, la noen andre gjøre

tomme/n: 2,615 cm

henge (hang – har hengt): være plassert høyt på veggen

erte (-et): terge, si noe om en annen på en humoristisk måte

motstand/en: det å ikke like, sette seg imot, motarbeide

3 (4) Jeg vil bygge meg en gård

gård/en: landeiendom med hus

eng/a el. en: mark med gress og blomster

åker/en: jord der man dyrker korn eller grønnsaker

til sist: til slutt

kvist/en: her: loftsrom

fjøs/et: bygning for husdyr

like ved: ved siden av, like i nærheten

stall/en: rom eller bygning for hester

gjess: flertall av gås (en fugl)

stabbur/et: hus til å ha mat i

rekke/a el. en: rad, linje

tønne/a el. en: beholder til å ha mat i

sekk/en: stor pose

pus/en: katt

tett ved: like ved

garn/et: fiskeredskap

ruse/a el. en: fiskeredskap

Kapittel 4 Mat og helse

4 (1) I lunsjpausen

slanke (-et) seg: gå ned i vekt, bli tynnere

klage (-et): si at man ikke er fornøyd

veie (-de) for mye: være for tung

vegetarianer/en: person som ikke spiser kjøtt og fisk

kanin/en: dyr av harefamilien (som er glad i gulrøtter)

skader ikke: her: er ikke galt, er bra

i det minste: som et minimum

kutte (-et) ut: slutte med

Nå tuller du!: Nå tøyser du. Det mener du ikke.

holde (holdt – har holdt) seg i form: være i god fysisk tilstand

4 (2) Kom deg opp av sofaen!

journalist/en: person som arbeider og skriver i en avis

intervjue (-et): spørre, stille spørsmål til

mosjonere (-te): trene
heis/en: elevator
bevege (-et) seg: røre seg, gå
generasjon/en: alle som lever omtrent samtidig
unngå (-gikk – har -gått): ikke ha, ikke få, slippe unna
alvorlig: farlig
øke (-te): bli større
risiko/en: fare
legge (la – har lagt) på seg: gå opp i vekt, bli tykkere
utvikle (-et): lage, danne
ødelegge (-la – har -lagt): skade, spolere
forbruk/et: konsum, bruk av
gjennomsnitt/et: middeltall (gjennomsnittet av 8 og 12 er 10)
tilsette (tilsatte – har tilsatt): blande i eller med
beger/et: her: liten beholder av plast

4 (3) Er fisk kjedelig?

meny/en; på menyen: til middag
sei/en: fiskesort
dessuten: i tillegg
herme (-et): etterlikne, si det samme som en annen har sagt før
påvirke (-et): influere, ha innflytelse på
filet/en: stykke av fisk (eller kjøtt) uten bein
blande (-et): mikse, røre sammen
vende (-te): snu
surre (-et): steke ved svak varme
rå: ikke kokt

4 (4) Innvandrerne mangler vitamin D

som regel: ofte, vanligvis, normalt
tran/en: olje fra fisk
føre til: resultere i
skjelett/et: bein, kropp uten kjøtt og blod
tåle (-te): greie, klare
bruddskade/n: skade på kroppen fordi man brytter noe
hjulbeint: bein som er bøyd litt ut til siden
det kommer av: det er fordi, bakgrunnen til det er
undersøkelse/en: vitenskapelig arbeid
vise (-te): si, fortelle, demonstrere
alvorlig: her: stor

4 (5) Vær og helse

finne (fant – har funnet) ut: finne svar
irritert: sur, opphisset, ikke glad
deprimert: trist, i svært dårlig humør
mørketid/a el. en: vinteren – når det er lite lys
humor/en: sans for det komiske, det morsomme
latter/en: det å le
forlenge (-et): gjøre lengre

mosjon/en: trim, trening
være-stresset: føle at man har dårlig tid og ikke får gjort det man skal

4 (6) Fra Naiv.Super

busk/en: plante, lite tre
plante (-et): sette blomster og trær i jorda
sørgelig: trist
budskap/et: informasjon
skifte (-et) klær: ta på seg andre klær
ta affære: reagere, gjøre noe
melde (-te): si ifra, rapportere
være på slang: stjele frukt fra trær
komme ut av kontroll: miste kontroll over en situasjon
samvittighet/en: følelse av hva som er rett og galt
guttestrekk/en: påfunn, ikke alvorlig handling
opptatt av: interessert i, ønske
avtale (-te): bli enig om
være skuls: være kvitt skyld og gjeld, opprette balanse
lite å rutte med: lite penger å bruke
grave (-de) dypt i lommene: bruke alle de pengene man har
pengekrevende: som koster mye
begrense (-et): redusere
betraktelig: veldig mye
knappt nok: bare så vidt, nesten ikke
spandere (-te): kjøpe noe for å gi til en annen
sluk(k)øret: skamfull, flau
neve/n: hånd
bekrefte (-et): stadfeste, være et vitne som kan fortelle at noe er riktig
holde sommer: ha sommerferie
høytidelig: alvorlig, formell, seriøs
ute av verden: slutt, forbi, ferdig
være lettet: være glad, føle seg fri
lyse opp: her: se glad ut
renset: ren
heve (-et): løfte, reise opp
kjernekar/en: veldig grei og kjekk kar
overhodet: i det hele tatt

Kapittel 5 Massemedier og informasjon

5 (1) Et møte

klare seg: greie seg, ikke ha problemer
er avhengig: må ha
skje (-dde): hende, finne sted

gammeldags: umoderne, slik det var før
informasjon/en: opplysninger, fakta
nyhet/en: informasjon om det som skjer nå
slå (slo – har slått) opp: her: sjekke, finne
til og med: også
høres – ut: virke
stirre (-et): se (stivt), glane
Det spør: Det er usikkert
foregå (-gikk, har -gått): skje

5 (2) Massemedier

underholdning/en: moro, ikke alvor
kommunisere (-te): ha kontakt
tradisjonell: vanlig, gammel
fremdeles: ennå, fortsatt, også nå
løssalgsavis/a el. en: se side 43
i tillegg: ekstra, som supplement
lokal: som hører til et bestemt sted
område/t: plass, region
støtte/n: (her: økonomisk) hjelp
demokrati/et: folkestyre, se side 106
mening/en: synspunkt, tanke
dominerende: viktigst, størst, sentral
tv-skjerm/en: tv-bilde, tv-vindu
slappe av: hvile, ikke arbeide

5 (3) Nyheter og informasjon

mulighet/en: sjanse, (det vi kan gjøre)
skaffe seg: få, få tak i
varierte: forskjellig, ulik
ekspert/en: spesialist, en som vet mye om noe
tema/et: emne, det man snakker om
religion/en: tro på en gud
debatt/en: diskusjon, samtale
ta opp: presentere, snakke om, behandle
aktuell: som er interessant nå
engasjert: ivrig, interessert
seer/en: en som ser på tv
synspunkt/et: mening
informativ: som gir god informasjon
nyttig: som man kan lære noe av, bra, verdifull
legge (la – har lagt) vekt på: si at noe er viktig
argumentere (-te): diskutere, forklare
avbryte (avbrøt – har avbrutt): stanse, stoppe
deltaker/en: den som er med
sette saken på spissen: overdrive, lage gode poenger
en slags: en type, en form for
forhold/et: situasjon
dermed: på den måten

ensidig: ikke variert, som legger vekt på bare en side
negativ: dårlig
lokke (-et): friste, få noen til å komme

5 (4) Medienes makt

innflytelse/n: påvirkning
være med på: hjelpe, gjøre sin del
myndighet/en: de som styrer, staten
det viser seg: vi ser
løse (-te) en sak: få et godt resultat
sette søkelys på: analysere, fokusere
nødvendig: veldig viktig (man må gjøre det)
være på ville veier: gjøre noe galt
miste livet: dø
ektefelle/n: mann eller kone
tillatelse/n: godkjenning, aksept
opphold/et: det å være et bestemt sted
ta hensyn til: tenke på, bry seg om
stå på egne ben: klare seg selv
på nyåret: i begynnelsen av neste år
stole på: være sikker på
fornuft/en: klokskap, det å tenke riktig
seire (-et): vinne
gjenta (-tok – har -tatt): si en gang til

5 (5) Fjæra som ble til fem høns

plukke (-et) seg: ordne fjærene
spøk/en: vits, moro, noe man sier for å være morsom
munter: glad, i godt humør
sovne (-et): falle i søvn, begynne å sove
forakte (-et): se ned på, kritisere
fly (fløy – har fløyet): bevege seg i lufta, bruke vingene
fryse (frøs – har frosset) i hjel: bli så kald at man dør
forkjole seg: bli forkjølet
fæl: fryktelig, stygg
egentlig: fra begynnelsen, først
til blods: slik at man blør
fryktelig: skrekkelig, stygg, uhyggelig
skam/men: uten ære, noe man bør bli flau over
gjøre sitt til: hjelpe til med
fortjene (-te): få det som er riktig

Kapittel 6 Skole og utdanning

6 (1) Hva liker du best på skolen?

naturfag: fag som biologi, fysikk, kjemi
kult: (ungdomsspråk) morsomt
friminutt/et: pause

kunst og håndverk: fag der man er kreativ / lager ting
evne/n: talent, muligheter
prosjektarbeid/et: elevene samarbeider om et emne og lager en rapport

6 (2) Hva slags skole vil vi ha?

slapp: doven, ikke energisk
overdrive (-drev – har -drevet): bruke for sterke ord
nytte (-et): hjelpe, være nok
pugging/en: det å lære utenat
i våre dager: nå for tida
De har ikke respekt for læreren: Læreren har ikke autoritet
avstand/en: distanse
samarbeid/et: det å arbeide sammen
kaste bort tid: ikke bruke tida til noe nyttig
disiplin/en: orden, system
bråk/et: høy lyd, uro
ordentlig: skikkelig, nøye, solid
skjønne (-te): forstå

6 (3) Hva er en god skole?

klart: tydelig
toleranse/n: det å akseptere andre
vurdere (-te): se om det er bra, undersøke
mål/et: det man vil komme fram til
bakgrunn/en: familie, der man kommer fra
bli vant til: lære seg, få vanen
offentlig: statlig (ikke privat)
etter hvert: litt etter litt, nå
støtte/n: penger, økonomisk hjelp
de svakeste elevene: de som har mest problemer med å lære
satse på: bruke ressurser på
ta vare på: passe på, gi muligheter
imidlertid: likevel, men

6 (4) Det er aldri for sent

legge (la – har lagt) til rette: gjøre det lett
utdannelse/n: utdanning, opplæring
raskt: fort, hurtig, kvikt
stadig: hele tida
følge med: være oppdatert
i de fleste tilfellene: som oftest, nesten alltid
ha ansvar for: være den som må gjøre noe
godkjenning/en: aksept, det å akseptere/godta
lur: smart, best
veiledning/en: råd, hjelp

6 (5) Nettet skaper tusenvis av nye studenter

komme på: tenke, huske

ulempe/n: negativt forhold, dårlig side
være inspirerende: gi lyst og energi
koble (-et): knytte, binde
foreleser/en: lærer

Kapittel 7 Ut i arbeid

7 (1) En jobbannonse

verktøy/et: (hånd)redskap
lærling/en: person som lærer et håndverk mens han er ute i praksis
fagprøve/n: se side 63
nett: Internett
ansatt: person som jobber i en bedrift
fagbrev/et: se side 63
tilby (-bød – har -budt): gi
utvikling/en: vekst, -prosess
kvalifikasjon/en: utdanning, kunnskap, det man kan stå-på-humør: lyst og vilje til å gjøre en god jobb
serviceinnstilt: villig til å gi god service
ansvarsbevisst: som føler et ansvar, en forpliktelse
tiltredelse/n: tidspunktet for når man skal begynne i ny jobb
omgående: med en gang, straks
omfang/et: størrelse, her: mengden av tid man jobber
CV: se 63
attest/en: se 63
referanse/n: se 63

7 (2) Hva skal stå i søknaden?

søknad/en: det å søke skriftlig
lure (-te) på: ikke sikker på, tenke på
kasse/a el. en: her: stedet der man betaler for varene i butikken
nevne (-te): fortelle
lapp/en: stykke papir
oppmerksom: som legger merke til, er interessert
skryte (skrøt – har skrytt): rose, si positive ting
vise (-te) til: referere til
kryse fingrene: uttrykke håp eller ønske om at det skal gå bra
herved: med dette

7 (3) Ikke lett å få jobb uten fagbrev

mangle (-et): ikke ha, være uten
vurdere(-te): tenke alvorlig på
skifte navn: bytte navn, velge et annet navn
gyldig: valid, som gjelder
drosjelappen: førerkort for å kjøre drosje

7 (4) Likestilling i arbeidslivet

likestilling/en: det å ha samme rett og status

være kvalifisert: ha riktig kompetanse og kunnskap
arbeidsgiver/en: se side 65
arbeidstaker/en: se side 65
være gravid: vente barn
prioritere (-te): sette noe foran noe annet, foretrekke
område/t: bransje, del
sørge (-et) for: passe på, ha ansvar for, ordne med
forbud/et: (av å forby): noe som ikke er lov, som er forbudt
uniform/en: spesielle klær som brukes av folk i samme jobb

Kapittel 8 Norge i gamle dager

8 (1) Hvordan var det da du var liten?

stikke (stakk – har stukket) innom: komme på kort besøk
ha det travelt: ha mye å gjøre
enda: selv om
ferdigmat/en: (middags)mat som er ferdig til bruk
ulogisk: inkonsekvent, ikke fornuftig
romantisk: sentimental

8 (2) Livet på landet

sammenlikne (-et): se på likheter og forskjeller
husdyr/et: dyr på en gård, som sau, gris, ku og hest
dyrke (-et) jorda: se side 71
prest/en: teolog eller annen person som leder gudstjenesten i kirka
siste nytt: de siste nyhetene; det som akkurat har skjedd
legge (la – har lagt) et press på: prøve å overtale, overbevise noen i en sak
ha et godt forhold til noen: ha det fint sammen med noen
hushjelp/en: person som er ansatt for å gjøre husarbeid
plass/en: sted
rydde (-et) jorda: se side 71
gå i arv: overføre til neste generasjon

8 (3) I byen

fabrikk/en: industribygning
klare (-te) seg: tjene nok
brodere (-te): sy mønster på duker eller puter
bryte (brøt – har brutt) et mønster: gjøre noe annet enn de fleste gjør

8 (4) To historier fra gamle dager

utslitt: veldig trett
snorke (-et): lage lyder når man sover
pikeværelse/t: hybel til hushjelpen
entré/en: gang
dagligstue/a el. en: hverdagsstue, oppholdsrom

kjede (-et) seg: være lei, ha for lite å gjøre
kommandere (-te): si at noen skal gjøre noe
gjest/en: noen som er på besøk

Kapittel 9 Utvandring og innvandring

9 (1) På norskkurs

du er heldig: du har flaks, det er bra for deg
asylmottak/et: sted der asylsøkere bor
trives (trivdes – har trivdes): like å være et sted
trygghet/en: sikkerhet, utenfor fare
finne (fant – har funnet) seg til rette: føle seg hjemme, finne sin plass
annerledes: ulikt, på en annen måte
lengte hjem: savne familie og hjemsted
fred/en: rolige forhold, ikke krig
lengte etter: savne
holde (holdt – har holdt) seg på beina: ikke falle

9 (2) Befolkningen i Norge

være vant til: pleie, gjøre noe ofte
homogen: lik
befolkning/en: menneskene i et land
undertrykke (-et): trykke ned, holde nede
endre seg: forandre seg, bli annerledes
bevare (-te): ta vare på, passe på
innvandreren/en: immigrant, en som kommer til et nytt land
naboland/et: land som ligger ved siden av
en del: noen
i løpet av: i
inkludere (-te): omfatte, medregne
omtrent: cirka
urbefolkning/en: opprinnelig, første befolkning

9 (3) Nyere innvandring

kraftig: mye
omkring: rundt, cirka
periode/n: tid
behov/et: det man trenger, det man må ha
til å begynne med: i begynnelsen, først
antall/et: tall
ufaglært: som ikke har en spesiell fagutdannelse
borger/en: innbygger
ha tilbud om arbeid: noen vil gi arbeid til en
pensjonist/en: en som har sluttet å arbeide pga. høy alder
asyl/et: beskyttelse (fra politisk forfølgelse), fristed
urolighet/en: krig, opprør, ikke fred
flykte (-et): rømme, komme unna

forfølgelse/n: det å følge etter noen for å ta dem
vold/en: brutalitet, mishandling
beskyttelse/n: vern, hjelp til å holde negative ting borte
på egen hånd: selv, alene
status/en: stilling, posisjon
via: gjennom, ved hjelp av

9 (4) Utvandring fra Norge

siste halvdel av 1800-tallet: årene 1850–1900
emigrere (-te): utvandre, dra fra et land
forlate (forlot – forlatt): dra bort fra
slå (slo – har slått) seg ned: etablere seg, bo
holde seg for seg selv: ikke blande seg med andre
litt etter litt: etter hvert, gradvis
for det meste: stort sett, i de fleste tilfellene
integret: tilpasset, blandet godt inn i
holde på: ikke gi opp, fortsette med
tilknytning/en: kontakt, forbindelse
overleve (-de): fortsette å leve, ikke dø

9 (5) Peder Seier

treg: langsam, sein
tie (-dde): ikke snakke
såpass: så mye
betenke seg: tenke seg om
endelig: til slutt
hakke (-et): dele opp
stave (-et): bokstavere, si en og en bokstav
uvilje/n: motstand, ikke å ha lyst
seigpine (-te): plage over lang tid
gni (gned/gnidde – gnidd): bevege hånda fram og tilbake
stamme (-et): stoppe opp og gjenta lyder når man snakker
stormstøt/et: plutselig, kraftig vind
klype (kløp – har kløpet): klemme hardt med fingrene
hes: med uklar stemme, tett i halsen

9 (6) Pakkis

muslim/en: tilhenger av islam
få klump i halsen: bli tett, få problemer med å snakke
moské/en: islamsk gudshus
blid: glad, i godt humør
utenat: uten å se i boka

Kapittel 10 Det var en gang – om eventyr og folketro

10 (1) Eventyrene

eventyr/et: spennende fortelling som ikke er sann
fortelling/en: historie
folketro/en: tradisjonell tro på ulike vesener, folkelig religion
overnaturlig: magisk, mystisk
vesen/et: skikkelse, figur
dikt (-et): lage historier, fantasere
samle (-et): bringe sammen
helt/en: modig hovedperson i fortelling
hovedperson/en: den viktigste personen i historien
internasjonal: som angår flere land
motiv/et: tema, subjett
mønster/et: oppbygning, struktur
skjema/et: norm, mønster
videre: framover, til den neste
gjentakelse/n: (av gjenta) når noe skjer eller blir sagt flere ganger
løse (-te): finne svar på, klare
underveis: på veien, i løpet av reisen
egenskap/en: karaktertrekk, karakteristika
modig: ikke redd, tapper
nysgjerrig: interessert, ønske å vite mer
bry (-dde) seg om: synes at noe er viktig, legge vekt på

10 (2) Trollet

diger: veldig stor
massevis: veldig mye
lure (-te): narre
nemlig: faktisk
røre (-te) seg: bevege seg
likne (-et) på: se ut som, være lik

10 (3) Huldra

se ut som: være lik, ha samme utseende
forskjell/en: ulikhet
hale/n: hår som henger bak hos dyr
berg/et: fjell
kjerring/a: (gammel) kone, kvinne
akseptert: godtatt
miste (-et): bli borte, tape

10 (4) To eventyr

gi (ga(v) – har gitt) opp: kapitulere, ikke orke mer
bagasje/n: det man har med seg på reisen, "kofferten"
kjempe (-et): slåss

10 (5) Askeladden som kappåt med trollet

høre (-te) til: tilhøre, være en del av
hogge (hogg/hogde – har hogd) trær: kutte, felle trær med øks
fælt: stygt, skremmende
drepe (-te): ta livet av
våge (-et): tørre, ha mot til
skremme (-te): gjøre redd
av sted: av gårde, bort
klemme (-te): presse hardt sammen
skrike (skrek – har skreket): rope høyt
ved/en: tre som man brenner i ovnen/peisen
tenne (-te): få noe til å brenne
grøt/en: matrett som er laget av gryn og melk eller vann
bøtte/a el. en: rund beholder til å hente vann i
løfte (-et): ta opp, heve
brønn/en: hull som man har laget i jorda for å samle vann i
spise om kapp: konkurrere om å spise mest eller fortest
øse (-te): fylle, ta opp i
ikke noe å snakke om: ikke noe særlig

10 (6) Sannheten og Løgnen

løgn/en: noe som ikke er sant
ild/en: flamme
flokk/en: gruppe
rettferdig: som er riktig ut fra lov eller moral
grådig: gjerrig, grisk, når man ikke vil dele med andre
jage (-et) bort: skremme bort, drive vekk
slette/a: flat mark, flatt område
tosk/en: dumming, idiot
tjener/en: en som hjelper og oppvarter en annen person
knuse (-te): ødelegge, slå i stykker
slåss (sloss – har slåss): kjempe mot hverandre, slå hverandre
gi (ga(v) – har gitt) seg: holde opp, kapitulere
utpeke (-te): velge, kåre
vinner/en: en som vinner
taper/en: en som taper, lider nederlag
til verdens ende: til siste dag

Kapittel 11 Noen glimt fra Norges historie

11 (1) For tusen år siden

rask: kvikk, fort
frakte (-et): transportere, ta noe fra et sted til et annet
vare/n: produkt, ting vi kjøper og selger
brutalitet/en: vold, råhet, villskap
dra (dro(g) – har dradd): reise

plyndre (-et): stjele, ta, rane
stjele (stjal – har stjålet): ta uten tillatelse, rane
kloster/et: bolig for munk eller nonne
komme i veien for: hindre, prøve å stoppe
fange/n: person som er tatt, ufri person
slave/n: ufri person som må arbeide for en annen
bringe (brakte – har brakt): ta med seg, frakte
i utlandet: i andre land enn Norge
kristen: som tilhører religionen kristendommen
hellig: guddommelig
tvinge (tvang – har tvunget): presse, gjennomføre med makt
makt/en: autoritet, det å kunne bestemme
svekke (-et): gjøre mindre, redusere
pave/n: øverste leder for den romersk-katolske kirken
feiring/en: fest, celebrering
seremoni/en: viktig handling, ritual
religiøs: som tilhører en religion
skikk/en: tradisjon, vane

11 (2) Olav Tryggvason

nyfødt: som nettopp er blitt født
rømme (-te): flykte, dra bort
fiende/n: uvenn, motstander
få (fikk – har fått) tak i: fange, finne
trygg: sikker, ikke farlig
handel/en: det å kjøpe og selge
handelsmenn: folk som driver kjøp og salg
overfalle (-falt – har -falt): angripe, ta
rikdom/men: penger, verdifulle saker
torg/et: (markeds)plass
få vite: få informasjon om
stilling/en: posisjon, plass
ifølge tradisjonen: slik det blir fortalt
dyktig: svært flink
sjalu: misunnelig, (de ønsket seg det han hadde)
fremmed: ukjent, fra et annet sted
baksnakke (-et): snakke negativt om en som ikke hører det
kjølig: ganske kald
på tide: riktig tid
ferd/en: reise
kristendom/men: religion der troen på Jesus Kristus er sentral
tro/en: religion
bli døpt: gå over til kristendommen
innføre (-te): introdusere, importere, ta i bruk

11 (3) Union med Danmark

union/en: sammenslutning av land
vare (-te): fortsette i tid

forsvinne (forsvant – har forsvunnet): bli borte
dialekt/en: lokalt språk i en del av et land
oppløse (-te): avslutte, skille fra hverandre
sette i gang: starte
konstitusjon/en: statsordning, grunnlov
grunnlov/en; se side 106
demokratisk: som gir makt til folk
i forhold til: sammenliknet med
i stedet: derimot, som alternativ

11 (4) Union med Sverige

keiser/en: statsoverhode
støtte (-et): hjelpe, være enig med
motstander/en: en som er imot, antagonist
tape (-te): motsatt av å vinne
samle seg: komme sammen
konferanse/n: møte, samling
overta (-tok – har -tatt): gjøre noe som enn annen har gjort før
beholde (beholdt – har beholdt) fortsette å ha
valg/et: når folk stemmer over hvem som skal styre
Stortinget: se side 106
regjering/en: se side 106
domstol/en: institusjon som dømmer, som avgjør om lovene er fulgt
dømme (-te): gi straff når lover ikke er fulgt
parlamentarisme/n: se side 106
flertall/et: majoritet, de fleste

11 (5) Norge i krig

bryte ut (brøt – har brutt): starte
siden: fra
angripe (angrep – har angrepet): invadere, attackere, ta
motstand/en: protest, kamp mot noe, opposisjon
bidrag/et: hjelp, støtte, medvirkning
handelsflåte/n: mange skip som frakter varer
organisere (-te): ordne
kamp/en: konflikt der to parter slåss mot hverandre
halvpart/en: 50 %
bombe/a el. en: beholder med eksplosiver, slippes normalt fra fly
torpedo/en: undervannsbombe med motor
militær: med soldater/hær/tropper
sabotasjeaksjon/en: planlagt ødeleggelse
illegal: ulovlig, forbudt, undergrunns-
spre (-dde): dele ut
sensurere (-te): kontrollere
nazist/en: person som støtter nazisme, se side 106
bli arrestert: bli tatt av politiet

i alt: til sammen, samlet
fange/n: en som sitter i fengsel
fengsel/et: bygning der politiet holder fanger
fangeleir/en: sted/område der man holdt fanger
jøde/n: en som tilhører mosaisk religion
bli funnet skyldig: Domstolen finner ut at man har gjort noe galt
landssvik/et: det å hjelpe landets fiender
henrette (-et): drepe en som er dømt til døden
straff/en: reaksjon fra domstolen
bot/en (bøter): pengestraff
mild: forsiktig, ikke hard
amnesti/et: fritak for straff
legge noe bak seg: bli ferdig med, glemme

11 (6) Norge i nyere tid

optimisme/n: det å tro at alt vil gå bra
samhold/et: enighet, solidaritet
sammensatt: konstruert, kombinert
parti/et: politisk gruppe/organisasjon
klasseforskjell/en: ulikhet mellom sosiale grupper
solidaritet/en: fellesskap, man hjalp hverandre
regulere (-te): ordne, bestemme
på fote: i balanse, restituert
aktivitet/en: det at det skjer mye
utvikling/en: vekst, det at det går framover
fattigdom/men: en situasjon der man har lite
kraftig: veldig, mye
sikre (-et): garantere, gjøre trygg
skipsfart/en: transport på sjøen
velferdsstat/en: se side 106
endring/en: forandring
falle utenfor: ikke klare seg

Kapittel 12 Næringsliv og arbeid i dag

12 (1) Det store oljeeventyret

midten av 60-tallet: omtrent 1965
delta (-tok – har -tatt): være med, ta del i
se mørkt ut: se vanskelig el. håpløst ut
bore (-et): lage hull
hende (-te): skje
felt/et: område, sted
stund/en, fra første stund: fra første øyeblikk
virksomhet/en: aktivitet, arbeid
opprette (-et): grunnlegge, sette i gang, etablere
aksje/n: del av kapital i et selskap
konsesjon/en: tillatelse fra myndighetene
eksportere (-te): selge til utlandet

utgjøre (-gjorde – har -gjort): være, danne
fond/et: kapital (som ikke skal brukes)
plassere (-te): sette

12 (2) Bjørg Pedersen, oljearbeider

isolert: alene, stengt ute fra resten av verden
i orden: ok, ikke ødelagt
avansert: komplisert, høyt utviklet
tida går med til: man bruker tida til
sikker: trygg
fagforening/a el. en: se side 110
jobbe (-et) skift: arbeid som foregår kontinuerlig. Når én
slutter, overtar en annen

12 (3) Fisk og turisme

turisme/n: alt som har med turister og turisttrafikk å gjøre
næring/en: yrke, levevei
basseng/et: avgrenset område, fylt med vann
havne (-et): ende, komme til
når det gjelder: med hensyn til, når vi snakker om
gjelde (gjaldt – har gjaldt): dreie seg om, være situasjonen for
næringsvei/en: levevei
spenning/en: noe som er spennende
fjellklatring/en: det å klatre, gå opp i fjell
hval/en: stort pattedyr som lever i havet
safari/en: ekspedisjon for å se på el. drive jakt på ville dyr
nordlys/et: sterkt lys på himmelen om natta i nord
rorbu/a: lite hus for fiskere

12 (4) Hvor arbeider det flest folk i dag?

mekanisk: som gjelder maskiner
mekanisk verksted: bedrift der man lager ting (ofte skip)
for godt: for alltid
handle (-et): kjøpe
illustrere (-te): forklare, vise
tjenesteytende: service-
konsulent/en: rådgiver
forsker/en: vitenskapsmann
markedsføring/en: salgsarbeid der man forteller om varer og
tjenester for å få folk til å kjøpe

12 (5) Satser på egen business

satse (-et) på: gå inn for noe, tro på noe
etablere (-te): grunnlegge, opprette, skape
bransje/n: gren, del av virksomhet
styre (-te): føre, ha kontroll over
livsstil/en: måte å leve på
drive (drev – har drevet): være leder for, holde i gang

bedrift/en: firma
markedsføre(-te): gjøre reklame for, selge
leve (-de) av: få nok inntekter fra
trekke (trakk – har trukket) folk: gjøre at folk har lyst til å
komme

Kapittel 13 Velferdsstaten

13 (1) Hvem skal betale?

stenge (-te): lukke
hærverk/et: ødeleggelse
trygd/a el. -en: offentlig forsikring, pengeutbetaling
egenandel/en: del av prisen som man må betale selv
spinke og spare: være veldig forsiktig med å bruke penger
gå ut over: ramme, skade, være dårlig
oppussing/en (av pusse opp): reparere, fikse, male osv.
samtidig: på samme tid
skatt/en: del av inntekten som vi betaler til det offentlige
avgift/en: betaling, gebyr til det offentlige

13 (2) Trygghet for alle

uansett: uten hensyn til
trekke (trakk – har trukket) fra: ta bort
ufør: handikappet, funksjonshemmet
ha rett til: ha lovlig krav (man skal få det)
i forhold til: sammenliknet med
rett som det er: ofte
hovedtrekk/et: viktigste punkt

13 (3) Barn og foreldre

permisjon/en: fri fra jobben for en periode
fødsel/en: det at et barn blir født
reservere (-te): gjelde bare for noen
fordele (-te): dele
mesteparten: det meste, størstedelen
iallfall: i det minste
amme (-et): gi barn brystmelk

13 (4) Flere tar pappaperm

effekt: virkning, resultat
ikke i det hele tatt: absolutt ikke noe

13 (5) Offentlig helsetjeneste

hindre (-et): stanse, holde borte fra
post/en: punkt, del, avdeling
kronisk: som varer lenge
være nødt til: måtte
den enkelte: hver person

13 (6) Dele på byrdene

byrde/n: noe som er tungt å bære
laste (-et): plassere, legge
slite (slet – har slitt): streve, arbeide hardt
falle over ende: falle sammen
sukke (-et): lage en klagende lyd
nekte (-et): si nei, protestere
slik gikk det til: på den måten hendte det

Kapittel 14 Om menneskerettigheter og likeverd

14 (1) Ytringsfrihet

ytringsfrihet/en: rett til å si det man mener
uttrykke (-te): si, skrive, komme med
skrift/en: det man skriver
tale/n: det man sier
sensur/en: offentlig kontroll av bøker osv.
styre/t: ledelse, administrasjon
risikere (-te): bli utsatt for risiko/fare
straff/en: reaksjon fra domstolen; bøter el. fengsel
rettighet/en: rett
ha noe i fred: ha noe for seg selv, være beskyttet
slippe (slapp – har sluppet): å ikke bli utsatt for
diskriminering/en: ulik behandling
kjønn/et: mann eller kvinne
rase/n: menneskegruppe med felles genetiske trekk
etisk: moralsk
ta hensyn til: vise respekt/omtanke
omtale (-te): snakke/skrive om
mektig: sterk
våpen/et: redskap til kamp, for eksempel pistol
misbruke (-te): bruke på en dårlig måte

14 (2) Trosfrihet

konvensjon/en: traktat, noe stater er blitt enig om
samvittighet/en: følelse av hva som er rett og galt
omfatte (-et): inkludere, gjelde også for
skifte (-et): bytte, endre
tro/en: religion
evangelisk-luthersk: som bygger på Bibelen (evangeliene) og
Martin Luthers lære
særstilling/en: spesiell posisjon
statskirke: kirke som betales og administreres av staten
praktisere (-te): utøve, drive med
medlem/met: person som er med i noe
en kvart: 1/4

trossamfunn/et: gruppe med felles religion
markere (-te): merke, feire
påvirkning/en: innflytelse, press
kjennskap/en eller et: viten, kunnskap, informasjon
livssyn/et: måte å se på mennesket på
melde seg inn: bli medlem

14 (3) Likestilling og likeverd

lovgivning/en: det å gi lover
selvfølge/n: noe naturlig
jordmor/a el. en: den som hjelper til ved en fødsel
uavhengig: ubundet, fri
realitet/en: virkelighet
reell: virkelig
lene seg tilbake: slappe av
integrering/en: det å bli inkludert i noe
tvang/en: press, det man blir tvunget til å gjøre
plikt/en: noe man må gjøre
gjennomføre (-te): gjøre ferdig
permanent: fast
utmerket: veldig bra
tiltak/et: prosjekt, initiativ, noe man starter
gå ut fra: regne med, være sikker på
følge (fulgte – har fulgt): delta i
motivasjon/en: drivkraft, lyst
frivillig: fordi man har lyst

14 (4) Rett og galt

varierte (-te): være ulikt
selvrespekt/en: se positivt på seg selv
indre: på innsiden
redsel/en: det å være redd, frykt
autoritet/en: de som har makt
forme (-et): danne, skape
forbilde/t: ideal, noe vi beundrer / ser opp til
advare (-te): gjøre oppmerksom på en fare, si at noe kan ha
uheldige konsekvenser
autoritær: streng, hard
utestenging/en: eksklusjon, det å holde utenfor
gå på tvers: være helt annerledes enn
konvensjon/en: vane, skikk

14 (5) Henrik Ibsen og Et dukkehjem

dikter/en: en som skriver litteratur
stykke/t: litteratur for teater, drama
skuespill/et: litteratur for teater, drama
falsk: ikke ekte
skrive falskt: skrive en annens navn

konvensjonell: bundet av tradisjoner
 skandale/n: pinlig situasjon, skam
 karriere/n: avansement, suksess i arbeidslivet
 lettet: fri fra noe tungt eller vanskelig
 framfor alt: først og fremst, aller mest
 først og fremst: mer enn alt annet
 skuffet: trist, lei seg, litt bitter
 i et nytt lys: på en ny måte
 stivnet uttrykk: stiv og ubevegelig i ansiktet
 uttrykk/et: utseende
 engstelig: redd, nervøs, bekymret
 oppgjør/et: viktig kamp
 påfallende: merkelig, rart
 falle en inn: begynne å tenke på
 samfulle: hele
 idelig og alltid: bestandig

innvie deg i: fortelle deg om
 bekymring/en: uro, angst
 komme til bunns i: forstå helt ordentlig
 øve urett: behandle dårlig
 skjule (-te): gjemme, ikke vise
 uforstyrret: helt rolig
 innrette (-et): ordne, planlegge
 late (lot – har latt) som: simulere, spille "skuespill"
 fra hånden og i munnen; mer vanlig: fra hånd til munn; ha
 veldig lite, være fattig
 gjøre kunster: opptre
 gjøre synd: gjøre noe galt
 urimelig: urettferdig, ufornuftig
 lystig: glad, livlig, i godt humør
 liksom: på samme måte
 fornøydlig: morsomt

Ordlister 2

Denne ordlista er en alfabetisk oversikt over mange av ordene og uttrykkene i teksten. Tallene viser til *Ordlister 1* (på side 134–146) der ordene er forklart. Det første tallet henviser til kapittel. Tallet i parentes viser til tekst innenfor kapittelet.

- A**
- abonnere på en avis 3 (1)
  - advare 14 (4)
  - affære; ta affære 4 (6)
  - akseptert 10 (3)
  - aksje 12 (1)
  - aktivitet 11 (6)
  - aktuell 5 (3)
  - aldershjem 1 (4)
  - alt; i alt 11 (5)
  - alvorlig 4 (2) og 4 (4)
  - amme 13 (3)
  - amnesti 11 (5)
  - angripe 11 (5)
  - annenhver helg 2 (3)
  - annerledes 9 (1)
  - ansatt 7 (1)
  - ansvar for 6 (4)
  - ansvarsbevisst 7 (1)
  - antall 9 (3)
  - arbeidsgiver, se side 65
  - arbeidsledig 1 (2)
  - arbeidstaker, se side 65
- B**
- argumentere 5 (3)
  - arrestere 11 (5)
  - arv; gå i arv 8 (2)
  - asyl 9 (3)
  - asylmottak 9 (1)
  - attest 7 (1)
  - autoritet 14 (4)
  - autoritær 14 (4)
  - av og til 2 (1)
  - av sted 10 (5)
  - avansert 12 (2)
  - avbryte 5 (3)
  - avgift 13 (1)
  - avhengig 5 (1)
  - avstand 6 (2)
  - avtale 4 (6)
- B**
- bagasje 10 (4)
  - bakgrunn 3 (3) og 6 (3)
  - bakke 2 (4)
  - baksnakke 11 (2)
  - balkong 3 (2)
  - banal 2 (4)
- B**
- basseng 12 (3)
  - beboer 3 (2)
  - bedrift 12 (5)
  - befolkning 9 (2)
  - beger 4 (2)
  - begrense 4 (6)
  - begynne; til å begynne med 9 (3)
  - beholde 11 (4)
  - behov 9 (3)
  - bekreftelse 4 (6)
  - bekymring 14 (5)
  - berg 10 (3)
  - beskyttelse 9 (3)
  - best mulig 2 (2)
  - betenke seg 9 (5)
  - betraktelig 4 (6)
  - bevare 9 (2)
  - bevege seg 4 (2)
  - bidrag 11 (5)
  - bitter 2 (3)
  - blande 4 (3)
  - blid 9 (6)
  - bolig 2 (2)
- B**
- boligblokk 2 (2)
  - bombe 11 (5)
  - bore 12 (1)
  - borger 9 (3)
  - bortskjemt 2 (2)
  - bot 11 (5)
  - bransje 12 (5)
  - bringe 11 (1)
  - brodere 8 (3)
  - brudd 2 (3)
  - bruddskade 4 (4)
  - brutalitet 11 (1)
  - bry seg om 3 (3) og 10 (1)
  - bryggeri 2 (2)
  - bryte et mønster 8 (3)
  - bryte ut 11 (5)
  - brønn 10 (5)
  - bråk 6 (2)
  - bud; legge inn bud 3 (2)
  - budsjett 3 (1)
  - budskap 4 (6)
  - busk 4 (6)
  - bygd 2 (2)
- C**
- byrde 13 (6)
  - bøtte 10 (5)
- C**
- CV, se side 63
- D**
- dager; i våre dager 6 (2)
  - daglig; til daglig 2 (3)
  - dagligstue 8 (4)
  - dags; nå til dags 2 (2)
  - debatt 5 (3)
  - del; en del 9 (2)
  - delta 12 (1)
  - deltaker 5 (3)
  - deltid: se side 8
  - demokrati, se side 106
  - demokratisk 11 (3)
  - den enkelte 13 (5)
  - deprimert 4 (5)
  - dermed 5 (3)
  - dersom 2 (3)
  - dessuten 4 (3)
  - det spørs 5 (1)

dialekt 11 (3)
diger 10 (2)
dikte 10 (1)
dikter 14 (5)
disiplin 6 (2)
diskriminering 14 (1)
dominerende 5 (2)
domstol 11 (4)
dra 11 (1)
drepe 10 (1)
drepe 10 (5)
drive 12 (5)
drive med 1 (2)
drosjelappen 7 (3)
dryppe 3 (1)
drømmejobb 1 (3)
dufte 2 (4)
dyktig 11 (2)
dyrke jorda, se side 71
dømme 11 (4)
døpe 11 (2)

E
effekt 13 (4)
egen; på egen hånd 9 (3)
egenandel 13 (1)
egenkapital, se side 23
egenskap 10 (1)
egentlig 5 (5)
eksistere 2 (2)
ekspert 5 (3)
eksportere 12 (1)
ekstravakt 1 (4)
ektefelle 5 (4)
emigrere 9 (4)
enda 8 (1)
endelig 9 (5)
endre seg 9 (2)
endring 11 (6)
eng 3 (4)
engasjert 5 (3)
engstelig 14 (5)
enkelte; den enkelte 13 (5)
enkemann 2 (2)
ensidig 5 (3)
ensom 2 (1)

entré 8 (4)
erfaring 1 (5)
erte 3 (3)
etablere 12 (5)
etablere seg 2 (3)
etisk 14 (1)
etter hvert 6 (3)
evangelisk-luthersk 14 (2)
eventyr 10 (1)
evne 6 (1)

F
fabrikk 8 (3)
fagbrev, se side 63
fagforening, se side 110
fagprøve, se side 63
faktisk 3 (1)
falle en inn 14 (5)
falle over ende 13 (6)
falle utenfor 11 (6)
falsk 14 (5)
fange 11 (1) og 11 (5)
fangeleir 11 (5)
fattigdom 11 (6)
feiring 11 (1)
felles 2 (3)
fellesgjeld, se side 23
fellesvaskeri 3 (2)
felt 12 (1)
fengsel 11 (5)
ferd 11 (2)
ferdig 1 (1)
ferdigmat 8(1)
fiende 11 (2)
filet 4 (3)
finne seg til rette 9 (1)
finne ut 4 (5)
firma 1 (2)
fjøs 3 (4)
fiskemottak 1 (2)
fjellklatring 12 (3)
flau 3 (2)
flertall 11 (4)
flislagt 3 (2)
flokk 10 (6)
fly 5 (5)
flykte 9 (3)

folketro 10 (1)
fond 12 (1)
for det meste 9 (4)
for godt 12 (4)
forakte 5 (5)
forbilde 14 (4)
forbruk 4 (2)
forbud 7 (4)
fordele 13 (3)
foregå 5 (1)
foreleser 6 (5)
foreløpig 1 (2)
foretrekke 1 (1)
forferdelig 3 (1)
forfølgelse 9 (3)
forhold 2 (3) og 5 (3)
forhold; ha et godt forhold 8 (2)
forhold; i forhold til 11 (3) og 13 (2)
forkjøle seg 5 (5)
forlate 9 (4)
forleng 4 (5)
form; holde seg i form 4 (1)
forme 14 (4)
fornuft 5 (4)
fornøyd 1 (2) og 3 (2)
forresten 2 (1)
forsikring 3 (2)
forsker 12 (4)
forskjell 10 (3)
forskjellig 1 (2)
forsvinne 11 (3)
fortelling 10 (1)
fortjene 5 (5)
fotballdrakt 2(1)
frakte 11 (1)
framfor alt 14 (5)
fred 9 (1)
fred; ha noe i fred 14 (1)
fremdeles 5 (2)
fremmed 11 (2)
friminutt 6 (1)
frivillig 14 (3)
fryktelig 5 (5)
fryse i hjel 5 (5)
full tid; se side 8

fæl 5 (5)
fødsel 13 (3)
følge (undervisning) 14 (3)
følge med 3 (1)
føre til 4 (4) og 6 (5)
først og fremst 14 (5)
få tak i 11 (2)
få vite 11 (2)

G
gal 3 (1)
gammeldags 5 (1)
gang; sette i gang 11 (3)
garn 3 (4)
generasjon 4 (2)
gi opp 10 (4)
gi seg 10 (6)
gjelde 12 (3)
gjelde; når det gjelder 12 (3)
gjennomføre 14 (3)
gjennomsnitt 4 (2)
gjenta 5 (4)
gjentakelse 10 (1)
gjess 3(4)
gjest 8 (4)
gjøre sitt 5 (5)
glede seg til 1 (2)
gni 9 (5)
godkjenne 1 (2)
godkjenning 6 (4)
grave dypt i lommene 4 (6)
gravid 7 (4)
greie 3 (2)
grunnlov; se side 106
grøt 10 (5)
grådig 10 (6)
guttestrek 4 (6)
gyldig 7 (3)
gå fra hverandre 2 (3)
gå godt overens 2 (3)
gå på tvers 14 (4)
gå ut fra 14 (3)
gå ut over 13 (1)
gård 3(4)

H
ha lyst til 1 (1)
ha rett til 13 (2)
ha råd til 3 (1)
hale 10 (3)
halvdel 9 (4)
halvpart 11 (5)
handel 11 (2)
handelsflåte 11 (5)
handelsmenn 11 (2)
handle 12 (4)
havne 12 (3)
heis 4 (2)
heldig 9 (1)
heldigvis 1 (4)
helg; annenhver helg 2 (3)
hellig 11 (1)
helt 10 (1)
helt og fullt 2 (4)
hende 12 (1)
henge 3 (3)
henrette 11 (5)
hensyn; ta hensyn til 5 (4) og 14 (1)
herme 4 (3)
herved 7 (2)
hes 9 (5)
heve 4 (6)
hindre 13 (5)
hjel; i hjel 5 (5)
hjemmeværende (1)
hjulbeint 4 (4)
hogge trær 10 (5)
holde på (ikke gi opp) 9 (4)
holde seg for seg selv 9 (4)
holde seg i form 4 (1)
holde seg på beina 9 (1)
holde sommer 4 (6)
homogen 9 (2)
hovedperson 10 (1)
hovedtrekk 13 (2)
humor 4 (5)
husdyr 8 (2)
hushjelp 8 (2)
husleie 3 (2)

- hva slags 1 (2)
 hval 12 (3)
 hverdag 2 (2)
 hviske 2 (4)
 hærverk 13 (1)
 høre til 10 (5)
 høres – ut 5 (1)
 høytidelig 4 (6)
- I**
- i alt 11 (5)
 i det hele tatt 13 (4)
 i det minste 4 (1)
 i et nytt lys 14 (5)
 i forhold til 11 (3) og 13 (2)
 i løpet av 9 (2)
 i stedet 11 (3)
 i stedet for 2 (3)
 i tillegg 5 (2)
 iallfall 13 (3)
 idé 1 (5)
 ifølge tradisjonen 11 (2)
 ikke tale om 3 (3)
 ikke-vestlig bakgrunn 3 (3)
 ild 10 (6)
 illegal 11 (5)
 illustrere 12 (4)
 imidlertid 6 (3)
 indre 14 (4)
 informasjon 5 (1)
 informativ 5 (3)
 inkludere 9 (2)
 innbo 3 (2)
 innflytelse 5 (4)
 innflytter 2 (2)
 innføre 11 (2)
 innrette 14 (5)
 innrømme 2 (3)
 innvandrer 9 (2)
 inspirerende 6 (5)
 integrering 14 (3)
 integrert 9 (4)
 internasjonal 10 (1)
 intervju 4 (2)
 irritert 4 (5)
 isolert 12 (2)
- iver 2 (4)
- J**
- jage bort 10 (6)
 jakt; på jakt etter 3 (2)
 jobbe skift 12 (2)
 jordmor 14 (3)
 journalist 4 (2)
 jøde 11 (5)
- K**
- kalkulator 3 (2)
 kamp 2 (1) og 11 (5)
 kanin 4 (1)
 kant/en 1 (5)
 kantine 2 (2)
 kapp; spise om kapp 10 (5)
 karriere 14 (5)
 kasse 7 (2)
 kaste bort tid 6 (2)
 kausjonist, se side 23
 keiser 11 (4)
 kjede seg 8 (4)
 kjempe 10 (4)
 kjenne til 1 (5)
 kjennskap 14 (2)
 kjernekar 4 (6)
 kjerring 10 (3)
 kjøkken; åpent kjøkken 3 (3)
 kjølig 11 (2)
 kjønn 14 (1)
 klage 4 (1)
 klare seg 5 (1) og 8 (3)
 klart 6 (3)
 klasseforskjell 11 (6)
 klemme 10 (5)
 klesplagg 2 (4)
 kloster 11 (1)
 klype 9 (5)
 knapt nok 4 (6)
 knuse 10 (6)
 koble 6 (5)
 kollega 1 (4)
 kommandere 8 (4)
 komme på 6 (5)
 komme til bunns i 14 (5)
- komme av 4 (4)
 kommunisere 5 (2)
 konferanse 11 (4)
 konsentrere seg 2 (3)
 konsentrere seg om 6 (3)
 konsesjon 12 (1)
 konstitusjon 11 (3)
 konsulent 12 (4)
 konto: se side 20
 kontroll 4 (6)
 konvensjon (traktat) 14 (2)
 konvensjon (vane) 14 (4)
 konvensjonell 14 (5)
 kraftig 9 (3)
 krangle 2 (3)
 kreve 1 (4)
 kristen 11 (1)
 kristendom 11 (2)
 kronisk 13 (5)
 krysse fingrene 7 (2)
 kult 6 (1)
 kunst og håndverk 6 (1)
 kutte ut 4 (1)
 kvalifikasjon 7 (1)
 kvart; en kvart 14 (2)
 kvist 3 (4)
- L**
- lager 1 (2)
 landssvik 11 (5)
 lapp 7 (2)
 laste 13 (6)
 late som 14 (5)
 latter 4 (5)
 legge inn bud, se side 23
 legge noe bak seg 11 (5)
 legge på seg 4 (2)
 legge til rette 6 (4)
 legge vekt på 5 (3)
 leie 3 (2)
 lekke 3 (1)
 lene seg tilbake 14 (3)
 lengte etter 9 (1)
 lengte hjem 9 (1)
 lete 3 (2)
 lettet 14 (5)
 lettet; være lettet 4 (6)
- leve av 12 (5)
 lide 2 (3)
 likestilling 7 (4)
 likne på 10 (2)
 liksom 14 (5)
 lite å rutte med 4 (6)
 litt etter litt 9 (4)
 livsstil 12 (5)
 livssyn 14 (2)
 lokal 5 (2)
 lokke 5 (3)
 lov 1 (5)
 love 2 (4)
 lovgivning 14 (3)
 lure 10 (2)
 lure på 7 (2)
 lur 6 (4)
 lys; i et nytt lys 14 (5)
 lyse opp 4 (6)
 lyst; ha lyst til 1 (1)
 lystig 14 (5)
 lærling 7 (1)
 løft 1 (4)
 løfte (verb) 10 (5)
 løgn 10 (6)
 lønn 1 (2)
 løpet; i løpet av 9 (2)
 løse 5 (4)
 løssalgsavis; se side 43
 lån 3 (1)
- M**
- makt 11 (1)
 mangel på 2 (2)
 mangle 7 (3)
 markedsføre 12 (5)
 markedsføring 12 (4)
 markere 14 (2)
 massevis 10 (2)
 matpakke 2 (1)
 medlem 14 (2)
 megler 3 (2)
 mekanisk 12 (4)
 mektig 14 (1)
 melde 4 (6)
 melde seg inn 14 (2)
 mening 5 (2)
 meny 4 (3)
- meste; for det meste 9 (4)
 mesteparten 13 (3)
 midten av 60-tallet 12 (1)
 mild 11 (5)
 militær 11 (5)
 minste; i det minste 4 (1)
 misbruke 14 (1)
 miste 10 (3)
 miste livet 5 (4)
 modig 10 (1)
 mosjonere 4 (2)
 mosjon 4 (5)
 moské 9 (6)
 motiv 10 (1)
 motivasjon 14 (3)
 motstand 3 (3) og 11 (5)
 motstander 11 (4)
 mulighet 5 (3)
 munter 5 (5)
 muslim 9 (6)
 myndighet 5 (4)
 mønster 10 (1)
 mønster 8 (3)
 mørketid 4 (5)
 mørkt; se mørkt på noe 3 (1)
 mål 6 (3)
- N**
- naboland 9 (2)
 nattergal 2 (4)
 naturfag 6 (1)
 nazist; se side 106
 negativ 5 (3)
 nekte 13 (6)
 nemlig 10 (2)
 nettet 7 (1)
 neve 4 (6)
 nevne 7 (2)
 nordlys 12 (3)
 nyfødt 11 (2)
 nyhet 5 (1)
 nysgjerrig 10 (1)
 nytt; på nytt 3 (2)
 nytte 6 (2)

nyttig 5 (3)
nyåret 5 (4)
næring 12 (3)
næringsvei 12 (3)
nærmere (om antall) 2
(3)
nødt; være nødt til 13 (5)
nødvendig 5 (4)
nå til dags 2 (2)
Nå tuller du! 4 (1)

O

offentlig 6 (3)
omfang 7 (1)
omfatte 14 (2)
omgående 7 (1)
omkring 9 (3)
område 5 (2) og 7 (4)
omtale 14 (1)
omtrent 9 (2)
oppfylle 2 (4)
oppgave 2 (2)
oppgjør 14 (5)
opphold 5 (4)
oppleve 2(3)
oppløse 11 (3)
oppmerksom 7 (2)
opprette 12 (1)
opptatt av 4 (6)
oppusset 3 (2)
oppussing 13 (1)
optimisme 11 (6)
orden; i orden 12 (2)
ordentlig 6 (2)
organisere 11 (5)
orke 3 (1)
over ende 13 (6)
overdrive 6 (2)
overens; gå godt
overens 2 (3)
overfalle 11 (2)
overhodet 4 (6)
overlate 3 (3)
overleve 9 (4)
overnaturlig 10 (1)
overta 11 (4)
overtid 2 (1)

P

park 2 (4)
parlamentarisme: se
side 106
parti 11 (6)
passe på 1 (1)
passe til 1 (3)
pave 11 (1)
pengekrevende 4 (6)
pensjonist 9 (3)
periode 9 (3)
permanent 14 (3)
permisjon 13 (3)
pikeværelse 8 (4)
plan 1 (5)
planlegge 3 (1)
plante 4 (6)
plass 8 (2)
plassere 12 (1)
pleieassistent 1 (4)
plen 2 (2)
plikt 14 (3)
plyndre 11 (1)
post 13 (5)
praktisere 14 (2)
prate 1 (4)
press; legge et press på
8 (2)
prest 8 (2)
prioritere 7 (4)
prisantydning 3 (2)
prosjektarbeid/et 6 (1)
pugging 6 (2)
pus 3(4)
pusse opp 3 (1)
på egen hånd 9 (3)
på fote 11 (6)
på nytt 3 (2)
på tide 11 (2)
påfallende 14 (5)
påvirke 4 (3)
påvirkning 14 (2)

R

rase 14 (1)
rask 11 (1)
raskt 6 (4)
raus 2 (3)

realitet 14 (3)
redsel 14 (4)
reell 14 (3)
referanse, se side 63
regel; som regel 4 (4)
regjering; se side 106
regning 3 (1)
regulere 11 (6)
rekke 3 (4)
religion 5 (3)
religiøs 11 (1)
renset 4 (6)
rente, se side 20
reservere 13 (3)
resignert 2 (4)
respekt 6 (2)
rett som det er 13 (2)
rett; ha rett til 13 (2)
rette; finne seg til rette
9 (1)
rette; legge til rette 6
(4)
rettferdig 10 (6)
rettighet 14 (1)
rikdom 11 (2)
risikere 14 (1)
risiko 4 (2)
romantisk 8 (1)
rorbu 12 (3)
ruse 3 (4)
rutte; lite å rutte med 4
(6)
rydde jorda, se side 71
ryddig 2 (2)
rødme 2 (4)
rømme 11 (2)
røre seg 10 (2)
rå 4 (3)
råd; ha råd til 3 (1)

S

sabotasjeaksjon 11 (5)
safari 12 (3)
samarbeid 6 (2)
samarbeide 2 (3)
samboer 2(1)
samfunn 1 (4)
samhold 11 (6)

samle 10 (1)
samle seg 11 (4)
sammenlikne 8 (2)
sammensatt 11 (6)
samtidig 13 (1)
samvittighet 4 (6) og 14
(2)
satse på 6 (3) og 12 (5)
savne 2 (2)
se mørkt på noe 3 (1)
se mørkt ut 12 (1)
se ut som 10 (3)
seer 5 (3)
sei 4 (3)
seigpine 9 (5)
seire 5 (4)
sekk 3(4)
selvfølge 14 (3)
selvrespekt 14 (4)
selvstendig 1 (2)
sensur 14 (1)
sensurere 11 (5)
separat 3 (3)
seremoni 11 (1)
serviceinnstilt 7 (1)
sette 2 (2)
sette i gang 11 (3)
sette saken på spissen 5
(3)
siden 11 (5)
sikker 12 (2)
sikre 11 (6)
sild 2 (4)
sist; til sist 3 (4)
siste nytt 8 (2)
sjalu 11 (2)
sjasmin 2 (4)
skader ikke 4 (1)
skaffe seg 5 (3)
skam 5 (5)
skamme seg 2 (4)
skandale 14 (5)
skape 2 (2)
skatt 13 (1)
skift; jobbe skift 12 (2)
skifte 14 (2)
skifte klær 4 (6)
skifte navn 7 (3)

skille lag 2 (3)
skikk 11 (1)
skipsfart 11 (6)
skje 5 (1)
skjelett 4 (4)
skjema 10 (1)
skjule 14 (5)
skjønne 6 (2)
skremme 10 (5)
skrift 14 (1)
skrike 10 (5)
skrive falskt 14 (5)
skryte 7 (2)
skuespill 14 (5)
skuffet 14 (5)
skuldig 11 (5)
skuls; være skuls 4 (6)
skyldig 11 (5)
slags; hva slags 1 (2)
slags; en slags 5 (3)
slang; være på slang 4
(6)
slanke seg 4 (1)
slapp 6 (2)
slappe av 5 (2)
slave 11 (1)
slette (subst.) 10 (6)
slippe 14 (1)
slite 13 (6)
sluk(k)øret 4 (6)
slå 5 (1)
slå seg ned 9 (4)
slåss 10 (6)
smart 2 (1)
smerte 2 (3)
SMS 2 (1)
smørbrød 1 (5)
snorke 8 (4)
solidaritet 11 (6)
som regel 4 (4)
sovne 5 (5)
spandere 4 (6)
spare 3 (1)
spennende 1 (3)
spenning 12 (3)
spinke og spare 13 (1)
spissen; sette saken på
spissen 5 (3)
spre 11 (5)

spøk 5 (5)
spørs: det spørs 5 (1)
stabbur 3(4)
stadig 6 (4)
stall 3(4)
stamme 9 (5)
starte 1 (5)
statskirke 14 (2)
status 9 (3)
stave 9 (5)
stedet; i stedet 11 (3)
stedet; i stedet for 2 (3)
stenge 13 (1)
stesøsken 2 (3)
stikke innom 8 (1)
stilling 11 (2)
stirre 5 (1)
stivnet uttrykk 14 (5)
stjele 11 (1)
stole på 5 (4)
stormstøt 9 (5)
Stortinget: se side 106
straff 11 (5)
stresset 4 (5)
strøm 3 (1)
stund 12 (1)
stykke drama 14 (5)
styre/et 14 (1)
styre (-te) 12 (5)
støtte 5 (2)
støtte (en) 6 (3)
støtte (-et) 11 (4)
stå på egne ben 5 (4)
stå-på-humor 7 (1)
sukke 13 (6)
surre 4 (3)
svak; de svakeste
  elevene 6 (3)
svekke 11 (1)
svelge 2 (4)
synspunkt 5 (3)
særstilling 14 (2)
søkelys 5 (4)
søknad 7 (2)
sørge for 7 (4)
sørgelig 4 (6)
såpass 9 (5)

T
ta 2 (2)
ta affære 4 (6)
ta hensyn til 14 (1)
ta opp 5 (3)
ta vare på 6 (3)
tak; få tak i 11 (2)
tale 14 (1)
tale; ikke tale om 3 (3)
tape 11 (4)
taper 10 (6)
tatt; i det hele tatt 13
  (4)
tema 5 (3)
tenke; jeg har tenkt 1
  (3)
tenne 10 (5)
tett 3 (2)
tett ved 3 (4)
tida går med til 12 (2)
tide; på tide 11 (2)
tie 9 (5)
til daglig 2 (3)
til og med 5 (1)
til verdens ende 10 (6)
til å begynne med 9 (3)
tilbud 9 (3)
tilby 7 (1)
tilfelle; i de fleste
  tilfellene 6 (4)
tilknytning 9 (4)
tillatelse 5 (4)
tillegg; i tillegg 9 (3) og
  12 (1)
tilsette 4 (2)
tiltak 14 (3)
tiltreddelse 7 (1)
titte 3 (2)
tjene 1 (3)
tjener 10 (6)
tjenesteytende 12 (4)
toleranse 6 (3)
tomme 3 (3)
torg 11 (2)
torpedo 11 (5)
tosk 10 (6)
tradisjon 11 (2)
tradisjonell 5 (2)

tran 4 (4)
travelt; ha det travelt 8
  (1)
treffe 2 (2)
treg 9 (5)
trekke folk 12 (5)
trekke fra 13 (2)
trenge 2 (2)
trives 9 (1)
tro 14 (2)
tro/en 11 (2)
trossamfunn 14 (2)
trygd 13 (1)
trygg 11 (2)
trygghet 9 (1)
trøste 2 (2)
tulle; Nå tuller du! 4 (1)
turisme 12 (3)
tvang 14 (3)
tvers; på tvers 14 (4)
tvinge 11 (1)
tv-skjerm/en 5 (2)
tydeligvis 3 (1)
typisk 1 (5)
tøff 2 (3)
tønne 3(4)
tør; jeg tør ikke 2 (4)
tåle 4 (4)

U
uansett 13 (2)
uavhengig 14 (3)
ufaglært 9 (3)
uforstyrret 14 (5)
ufør 13 (2)
ulempe 6 (5)
ulogisk 8 (1)
underholdning 5 (2)
undersøkelse 4 (4)
undertrykke 9 (2)
underveis 10 (1)
uniform 7 (4)
union 11 (3)
unngå 4 (2)
urbefolkning 9 (2)
urett 14 (5)
urimelig; 14 (5)
urolighet 9 (3)

utdanning 1 (1)
utdannelse 6 (4)
ute av verden 4 (6)
utenat 9 (6)
utenfor hjemmet 1 (1)
utenfor; falle utenfor 11
  (6)
utestenging 14 (4)
utfordring 1 (5)
utgift 3 (2)
utgjøre 12 (1)
utkant 2 (2)
utlandet 11 (1)
utmerket 14 (3)
utpeke 10 (6)
utslitt 8 (4)
uttrykk 14 (5)
uttrykke 14 (1)
utvikle 4 (2)
utvikling 11 (6)
uvilje 9 (5)

V
valg 11 (4)
vant; bli vant til 6 (3)
vant; være vant til 9 (2)
vare (-te) 11 (3)
vare/n 11 (1)
varierte 14 (4)
varierte 5 (3)
ved 10 (5)
ved; like ved, tett ved 3
  (4)
vegetarianer 4 (1)
veie for mye 4 (1)
veien; komme i veien
  for 11 (1)
veiledning 6 (4)
vekt; legge vekt på 5 (3)
velferdsstat: se side 106
vende 4 (3)
verksted 3 (1)
verktøy 7 (1)
vesen 10 (1)
via 9 (3)
videre 10 (1)
vidunderlig 2 (4)
vikar: se side 9

viktig 1 (1)
viktig 4 (2)
ville veier; være på ville
  veier 5 (4)
vinner 10 (6)
virke 1 (5)
virksomhet 12 (1)
vise 4 (4)
vise til 7 (2)
vise; det viser seg 5 (4)
visning; se side 23
vite; få vite 11 (2)
vold 9 (3)
vurdere 6 (3) og 7 (3)
være med på 5 (4)
være nødt til 13 (5)
våge 10 (5)
våpen 14 (1)

Y
ytringsfrihet 14 (1)

Ø
ødelegge 4 (2)
øke 4 (2)
ønske seg 1 (3)
øse 10 (5)

Å
åker 3 (4)
åpent kjøkken 3 (3)
år; noen år til 1 (1)
årsak 2 (3)